

Λόγος στή Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἄδελφοί μου φιλόχριστοι, ἀκοῦστε γιά τή δευτέρα καί φοβερή παρουσία τοῦ Δεσπότη μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐγώ ἔφερα στή μνήμη μου ἐκείνη τήν ὥρα καί τρόμαξα ἀπό τόν πολύ φόβο, ἀναλογιζόμενος αὐτά πού πρόκειται νά ἀποκαλυφθοῦν. Διότι ποιός θά τά διηγηθεῖ αὐτά; Τί λογῆς γλῶσσα θά τά ἐκφράσει; Καί ποιά ἀκοή θά μπορέσει νά ἀκούσει ἐκεῖνα, ὅταν ὁ Βασιλιάς τῶν βασιλέων θά σηκωθεῖ ἀπό τόν ἔνδοξο θρόνο του καί θά κατέβει νά ἐπισκεφθεῖ ὅλους αὐτούς πού κατοικοῦν τήν οἰκουμένη, καί νά ζητήσῃ ἀπ' αὐτούς λογαριασμό, καί νά ἀνταποδώσῃ τόν καλό μισθό στούς ἀξιούς, ὅμως σ' ἐκείνους ἐπίσης πού εἶναι ἀξιοί γιά τιμωρία νά ἀνταποδώσῃ τίς τιμωρίες, ὡς δίκαιος Κριτής;

Αὐτά λοιπόν καθὼς ἀναλογίζομαι, κυριεύονται τά μέλη μου ἀπό

Λόγος εἰς τήν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἄδελφοί μου φιλόχριστοι, ἀκούσατε περὶ τῆς δευτέρας καί φοβερᾶς παρουσίας τοῦ Δεσπότη ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐγώ γάρ ἐμνήσθην τῆς ὥρας ἐκείνης καί ἐτρόμαξα ἀπό τοῦ πολλοῦ φόβου, ἐνθυμούμενος τὰ μέλλοντα τότε ἀποκαλύπτεσθαι. Τίς γάρ αὐτά διηγήσεται; Ποταπή γλῶσσα φθέγγεται; Ποία δὲ ἀκοή χωρήσει ἐκεῖνα ἀκοῦσαι, ὅταν ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων ἐξαναστᾶς ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς δόξης αὐτοῦ κατέλθῃ ἐπισκέψασθαι πάντας τοὺς κατοικοῦντας τήν οἰκουμένην, καί συνᾶραι λόγον μετ' αὐτῶν, καί ἀποδοῦναι τὸν καλὸν μισθὸν τοῖς ἀξιίοις, τοῖς δὲ πάλιν ἀξιίοις κολάσεως ἀποδοῦναι τὰς κολάσεις, ὡς δίκαιος Κριτής;

Ταῦτα οὖν ἐνθυμούμενος, φόβῳ συνέχονται μου τὰ μέλη καί παραλέλυ-

φόβο καί παραλύω ὀλόκληρος. Τά μάτια μου χύνουν δάκρυα, ἡ φωνή μου σβήνει, τὰ χεῖλη μου παγώνουν, ἡ γλώσσα μου τρέμει καί οἱ λογισμοί μου σταματοῦν. ὦ, πῶς πιέζομαι ἀπό τήν ἀνάγκη νά μιλήσω γιά τήν ὠφέλειά σας, ἀλλά ὁ φόβος μου ἐπιβάλλει νά σιωπῶ! Διότι τέτοια μεγάλα καί φοβερά θαύματα οὔτε ἔγιναν ἀπό τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας, οὔτε καί θά γίνουν σ' ὅλες τίς γενεές.

Διότι συχνά τώρα, ἄν πέσει μιά ἀστραπή δυνατότερη, τρομάζει κάθε ἄνθρωπο, καί ὅλοι σκύβουμε στή γῆ. Τότε ὁμως πῶς θά βαστάξουμε, ὅταν θά ἀκούσουμε τή φωνή τῆς σάλπιγγας ἀπό τόν οὐρανό νά εἶναι δυνατότερη ἀπό κάθε βροντή καί νά κράζει καί νά ξυπνᾷ τούς δίκαιους καί τούς ἄδικους, πού πέθαναν ἀπό τήν ἀρχή τοῦ κόσμου! Τότε στόν ἄδη τά ὅστ' ἀ τῆς ἀνθρώπινης φύσης μόλις θά ἀκούσουν τή φωνή τῆς σάλπιγγας, θά τρέχουν γύρω μέ βιασύνη, ζητώντας τούς ἄρμους τους, ὅταν δηλαδή θά δοῦμε ὅλους τούς ἄνθρωπους νά ἀνασταίνονται στή στιγμή, τόν καθένα ἀπό τόν τόπο του, καί νά συναθροίζονται ἀπό τίς τέσσερες ἅκρες τῆς γῆς στό δικαστήριο! Διότι θά προστάξει ὁ μέγας Βασιλιάς, πού ἐξουσιάζει κάθε ἀνθρώπινη ὑπαρξη, καί ἀμέσως μέ τρόμο καί μέ βιασύνη θά δώσει ἡ γῆ τούς νεκρούς της, καί ἡ θάλασσα τούς δικούς της νεκρούς¹. εἴτε

1. Πρβλ. Ἀποκ. 20, 13.

μαι πάντοθεν. Οἱ ὀφθαλμοί μου δακρύνουσιν, ἡ φωνή μου ἐκλείπει, τὰ χεῖλη μου πεπήγασιν, ἡ γλῶσσά μου φρίττει καί οἱ λογισμοί σιωπῆν μελετῶσιν. ὦ, πῶς ἀναγκάζομαι εἰπεῖν διὰ τήν ὑμῶν ὠφέλειαν, καί ὁ φόβος κατεπείγει με σιωπᾶν! Τοιαῦτα γάρ μεγάλα καί φοβερά θαύματα οὔτε ἐγένοντο ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, οὔτε μὴν γένωνται ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς.

Ἄρτι μὲν γάρ πολλάκις, ἐὰν γένηται ἀστραπή τρανοτέρα, πάντα ἄνθρωπον ἐκθροεῖ, καί πάντες εἰς γῆν ἐπικλίνομεν. Τότε δὲ πῶς ὑπενέγκωμεν, ὅταν ἀκούσωμεν τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὲρ πᾶσαν βροντήν [καί] κραζούσης καί ἐξυπνιζούσης τούς ἀπ' αἰῶνος κοιμηθέντας δικαίους τε καί ἀδίκους! Τότε ἐν τῷ ἄδη τά ὅστ' ἀ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀκούοντα τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, περιτρέχουσι μετὰ σπουδῆς, ζητοῦντα τὰς ἑαυτῶν ἀρμονίας, ὅταν ἴδωμεν πᾶσαν πνοήν ἀνθρώπων ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀνισταμένους, ἕκαστον ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καί ἐπισυναγομένους ἐκ τῶν τεσσάρων περάτων τῆς γῆς πρὸς τὸ κριτήριον! Κελεύει γάρ ὁ μέγας Βασιλεύς, ὁ ἔχων ἐξουσίαν πάσης σαρκός, καί εὐθέως μετὰ τρόμου καί σπουδῆς δώσει ἡ γῆ τούς νεκρούς αὐτῆς, καί ἡ θάλασσα τούς ἑαυτῆς νεκρούς· εἴτε θηρία ἐσπάραξαν, εἴτε ἰχθύες ἐμέλισαν, ἢ

τούς κατασπάραξαν τά θηρία, εἴτε τούς κομμάτιασαν τά ψάρια, εἴτε καί τά ὄρνεα τούς ἄρπαξαν, ὅλα στή στιγμή θά παρουσιασθοῦν, καί δέ θά λείψει οὔτε μιὰ τρίχα.

Πῶς θά βαστάξουμε, ἀδελφοί, ὅταν θά δοῦμε τόν πύρινο ποταμό νά ὀρμᾷ μέ θυμό, σάν ἀγριεμένη θάλασσα, καί νά καταβροχθίζει τά βουνά καί τίς κοιλάδες, καί νά κατακαίει ὅλη τή γῆ καί τά ἔργα πού ὑπάρχουν σ' αὐτή²; Τότε, ἀγαπητοί, ἀπό τή φωτιά ἐκείνη τά ποτάμια θά ἐξαφανισθοῦν, οἱ πηγές θά στερέψουν, τά ἄστρα θά πέσουν, ὁ ἥλιος θά σβήσει, ἡ σελήνη θά χαθεῖ, ὁ οὐρανός θά τυλιχθεῖ, σάν βιβλίο, ὅπως εἶναι γραμμένο³. Τότε οἱ Ἄγγελοι ἀποστελλόμενοι θά τρέχουν ὀλόγυρα, συνάζοντας τούς ἐκλεκτούς ἀπό τά τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, ἀπό τό ἕνα ἄκρο τοῦ οὐρανοῦ ὡς τό ἄλλο ἄκρο του⁴. Τότε θά δοῦμε καινούριο οὐρανό καί καινούρια γῆ, σύμφωνα μέ τήν ὑπόσχεσή του⁵.

Πῶς θά βαστάξουμε τότε, φιλόχριστοι, ὅταν θά δοῦμε νά ἐτοιμάζεται ὁ φοβερός θρόνος, καί νά παρουσιάζεται τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, στόν ὁποῖο ὁ Χριστός καρφώθηκε ἐκούσια γιά μᾶς; Τότε, ὅταν θά δοῦμε ὅλοι στό ὕψος τοῦ οὐρανοῦ νά φανεῖ τό φοβερό καί ἅγιο σκῆπτρο τοῦ μεγάλου Βασιλιᾶ, θά καταλάβει ἀμέσως ὁ καθένας καί

2. Β' Πέτρ. 3, 10.

3. Ἄποκ. 6, 12-14.

4. Ματθ. 24, 31.

5. Β' Πέτρ. 3, 13.

καί ὄρνεα διήρπασαν, πάντα ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ παραστήσονται, καί θριξ μία οὐκ ἀπολειφθήσεται.

Πῶς ὑπενέγκωμεν, ἀδελφοί, ὅταν ἴδωμεν τόν πύρινον ποταμόν ἐξερχόμενον μετὰ θυμοῦ, ὡσπερ ἀγρίαν θάλασσαν, καί κατεσθίοντα ὄρη καί νάπας, καί κατακαίοντα πᾶσαν τήν γῆν καί τά ἐν αὐτῇ ἔργα; Τότε, ἀγαπητοί, ἐκ τοῦ πυρός ἐκείνου οἱ ποταμοί ἐκλείψουσιν, αἱ πηγαί ἀφανίζονται, τά ἄστρα πίπτουσιν, ὁ ἥλιος σβεσθήσεται, ἡ σελήνη παρέρχεται, ὁ οὐρανός εἰλίσσεται ὡς βιβλίον, καθὼς γέγραπται. Τότε οἱ Ἄγγελοι ἀποστελλόμενοι περιτρέχουσιν, ἐπισυνάγοντες τούς ἐκλεκτούς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ὡς ἔφη ὁ Κύριος, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. Τότε θεασόμεθα οὐρανὸν καινὸν καί γῆν καινήν, κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ.

Πῶς ὑπενέγκωμεν τότε, φιλόχριστοι, ὅταν ἴδωμεν φοβερόν θρόνον ἐτοιμαζόμενον, καί τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ φαινόμενον, ἐν ᾧ προσηλώθη Χριστὸς ἐκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν; Τότε πάντες θεασάμενοι ἐν τῷ ὕψει φανέν τὸ φοβερόν καί ἅγιον σκῆπτρον τοῦ μεγάλου Βασιλέως, ἐπιγινώσκει λοιπὸν ἕκαστος καί μνη-

θά θυμηθεῖ τό λόγο τοῦ Κυρίου, πού ἔχει πεῖ ἀπό πρίν· ὅτι θά φανεῖ τό σημεῖο τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου στόν οὐρανό⁶· καί ὅλοι θά βεβαιωθοῦν ὅτι μετά ἀπό αὐτό πρόκειται νά ἐμφανισθεῖ ὁ Βασιλιάς.

Τήν ὥρα ἐκείνη, ἀδελφοί μου, θά σκέφτεται ὁ καθένας πῶς θά συναντήσῃ τόν φοβερό Βασιλιά, καί θά συλλογίζεται ὅλες τίς πράξεις του. Καί στή συνέχεια θά βλέπει τίς πράξεις του νά βρίσκονται μπροστά του, εἴτε καλές εἴτε φαῦλες. Τότε ὅλοι οἱ ἐλεήμονες καί ὅλοι ὅσοι μετανόησαν ἀληθινά, θά χαίρονται βλέποντας τίς δεήσεις πού ἔστειλαν ἀπό πρίν. Θά βλέπουν καί οἱ σπλαχνικοί τούς φτωχοῦς καί τούς πεινασμένους, αὐτούς πού ἐδῶ ἐλέησαν, καί νά παρακαλοῦν γι' αὐτούς καί νά διηγοῦνται στούς Ἀγγέλους καί στούς ἀνθρώπους τά καλά πού τούς ἔκαναν· ἄλλοι ἐπίσης θά βλέπουν τά δάκρυα καί τούς κόπους πού ἔκαναν διά μέσου τῆς μετάνοιας· καί αὐτοί θά στέκονται χαρούμενοι καί λαμπροί καί ἔνδοξοι, προσμένοντας τήν εὐλογημένη ἐλπίδα καί ἐμφάνιση τῆς δόξας τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷. Καί γιατί δέ λέω ἀμέσως τά μεγαλύτερα; Ὅταν θά ἀκούσουμε ἐκείνη τή δυνατή φωνή καί ἐκείνη τή φοβερή κραυγή νά λείει ἀπό τά ὕψη τοῦ οὐρανοῦ· «Νά, ὁ Νυμφίος ἔρχεται! Νά, ὁ Κρι-

6. Ματθ. 24, 30.

7. Τιτ. 2, 13.

μονεύει τόν λόγον τοῦ Κυρίου προειρηκότος· ὅτι φανήσεται τό σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καί ἐν πληροφορίᾳ γίνονται πάντες ὅτι ὀπίσω τούτου ὁ Βασιλεὺς μέλλει ἀναφαίνεσθαι.

Ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνη, ἀδελφοί μου, ἐννοεῖ ἕκαστος πῶς ἀπαντήσῃ τῷ φοβερῷ Βασιλεῖ, καί ἀναλογίζεται πάσας τὰς πράξεις αὐτοῦ. Εἶτα καί θεωρεῖ τὰ ἴδια ἔργα ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἰστάμενα, εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε φαῦλα. Τότε πάντες οἱ ἐλεήμονες καί οἱ μετανόησαντες γνησίως χαίρουσι, βλέποντες τὰς εὐχολάς, ἃς προέπεμψαν. Ὅρῳσι καί οἱ συμπαθεῖς τούς πτωχοῦς καί πένητας, οὓς ἐνταῦθα ἠλέησαν, παρακαλοῦντας καί ὑπὲρ αὐτῶν καί τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν ἐξαγγέλλοντας ἐπὶ Ἀγγέλων καί ἀνθρώπων· οἱ δὲ πάλιν τὰ δάκρυα καί τούς κόπους τούς διά μετάνοιας· καί αὐτοὶ ἴστανται ἰλαροὶ καί φαιδροὶ καί ἔνδοξοι, προσδεχόμενοι τήν μακαρίαν ἐλπίδα καί ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καί τί συντόμως οὐ λέγω τά μείζονα; Ὅταν ἀκούσωμεν τῆς μεγάλης ἐκείνης φωνῆς καί φοβερᾶς κραυγῆς ἐκ τῶν ὑψωμάτων τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται! Ἴδοὺ ὁ Κριτῆς παραγίνεται! Ἴδοὺ ὁ

τής φθάνει! Νά, ὁ Βασιλιάς ἐμφανίζεται! Νά, ὁ Δικαστής τῶν δικαστῶν φανερώνεται! Νά, ὁ Θεός ὅλου τοῦ κόσμου ἔρχεται γιά νά κρίνει τούς ζῶντες καί τούς νεκρούς!».

Τότε, φιλόχριστοι, ἀπό ἐκείνη τήν κραυγή θά τρέμουν τά θεμέλια καί τά σπλάχνα τῆς γῆς, ἀπό τή μιᾶ ἄκρη ὡς τήν ἄλλη, καί ἡ θάλασσα καί ὅλες οἱ ἄβυσσοι. Τότε, ἀδελφοί, θά κυριεύσει θλίψη καί φόβος καί ἔκσταση κάθε ἄνθρωπο, ἀπό τήν κραυγή καί ἀπό τόν ἦχο τῆς σάλπιγγας, καί ἀπό τό φόβο καί τήν προσδοκία αὐτῶν πού ἔρχονται στήν οἰκουμένη. Διότι οἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν θά σαλευθοῦν, ὅπως εἶναι γραμμένο⁸. Τότε θά τρέχουν μπροστά οἱ Ἄγγελοι· οἱ χορεῖες τῶν Ἀρχαγγέλων θά τούς συνοδεύουν· τά Χερουβεὶμ καί τά Σεραφεὶμ καί τά πολυόμματα θά κράζουν μέ ἰσχύ καί δύναμη· «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶναι ὁ παντοδύναμος Κύριος, πού ὑπάρχει καί ὑπῆρχε καί ἔρχεται, ὁ Παντοκράτορας»⁹. Τότε κάθε δημιούργημα στόν οὐρανό καί στή γῆ καί κάτω ἀπό τή γῆ μέ τρόπο καί μέ ἰσχύ θά κραυγάσει· «Εὐλογημένος ὁ Βασιλιάς πού ἔρχεται στό ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹⁰. Τότε θά σχισθοῦν οἱ οὐρανοί καί θά φανεῖ ὁ Βασιλιάς τῶν βασιλέων, ὁ ἄχραντος καί ἔνδοξος Θεός μας, σάν φοβερή ἀστραπή, μέ πολλή δύναμη καί ἀνέκφραστη δόξα, ὅπως κήρυξε καί ὁ Ἰωάν-

8. Λουκ. 21, 26.

10. Ματθ. 21, 9.

9. Ἀποκ. 4, 8.

Βασιλεὺς ἀναφαίνεται! Ἴδου ὁ Δικαστής τῶν δικαστῶν ἀποκαλύπτεται! Ἴδου ὁ τῶν ὄλων Θεός ἔρχεται κρίναι ζῶντας καί νεκρούς!

Τότε, φιλόχριστοι, ἐκ τῆς κραυγῆς ἐκείνης τρομάζουν τὰ θεμέλια καί οἱ νεφροὶ τῆς γῆς, ἀπὸ περάτων ἕως περάτων, καί θάλασσα καί πᾶσαι ἄβυσσοι. Τότε, ἀδελφοί, στενοχωρία καί φόβος καί ἔκστασις ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον ἐκ τῆς κραυγῆς καί ἠχῆς τῆς σάλπιγγος, καί ἀπὸ φόβου καί προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένη. Αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καθὼς γέγραπται. Τότε προτρέχουσιν Ἄγγελοι· οἱ τῶν Ἀρχαγγέλων χοροὶ συντρέχουσιν· Χερουβεὶμ καί Σεραφεὶμ καί τὰ πολυόμματα ἐν ἰσχύϊ καί δυνάμει κράζουν· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, ὁ ὢν καί ὁ ἦν καί ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ. Τότε πᾶν κτίσμα ἐν οὐρανῷ καί ἐπὶ γῆς καί ὑποκάτω γῆς ἐν τρόμῳ καί ἰσχύϊ βοήσει· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος Βασιλεὺς ἐν ὀνόματι Κυρίου. Τότε σχισθήσονται οἱ οὐρανοὶ καί ἀποκαλυφθήσεται ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ὁ ἄχραντος καί ἔνδοξος Θεός ἡμῶν, ὡς ἀστραπή φοβερὰ, μετὰ δυνάμεως πολλῆς καί δόξης ἀνεϊκάστου, καθὼς καί Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐκήρυξε, λέ-

νης ὁ Θεολόγος, λέγοντας· «Νά, ἔρχεται ἐπάνω στά σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ, καί θά τόν δεῖ κάθε μάτι, ἀκόμη καί ἐκεῖνοι πού τόν κέντησαν μέ τή λόγχη, καί θά θρηνήσουν ἐξαιτίας του ὅλοι οἱ λαοί τῆς γῆς»¹¹. Τί λογιῆς λοιπόν πρέπει νά εἶναι τότε ἡ ψυχή, γιά νά μπορέσει νά βαστάξει; Διότι ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ θά τραποῦν σέ φυγή, ὅπως λέει ἐπίσης ὁ Θεολόγος· «Εἶδα ἕναν μεγάλο λευκό θρόνο, καί ἐκεῖνον πού καθόταν πάνω σ' αὐτόν· ἀπό τήν παρουσία του ἔφυγε ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ, καί δέν ἄφησαν ἴχνη»¹².

Εἶδες ποτέ τέτοιο φόβο; Εἶδες τέτοια καταπληκτικά καί φοβερά γεγονότα; Ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ θά τραποῦν σέ φυγή! Καί ποιός λοιπόν θά μπορέσει νά σταθεῖ; Ποῦ θά φύγουμε ἐμεῖς οἱ ἁμαρτωλοί, ὅταν θά δοῦμε νά τοποθετοῦνται οἱ θρόνοι καί νά κάθεται ὁ Δεσπότης ὅλων τῶν αἰώνων; Ὅταν θά δοῦμε τίς ἀμέτρητες στρατιές νά στέκονται μέ φόβο γύρω ἀπό τό θρόνο; Τότε θά ἐκπληρωθεῖ ἡ προφητεία τοῦ Δανιήλ· «Ἐβλεπα, λέει, ὡσότου τοποθετήθηκαν οἱ θρόνοι, καί κάθισε ὁ Παλαιός τῶν ἡμερῶν. Τό ἔνδυμά του ἦταν λευκό σάν τό χιόνι· οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἦταν λευκές σάν καθαρό μαλλί· ὁ θρόνος του ἦταν φλόγα φωτιᾶς· οἱ τροχοί τοῦ θρόνου του ἦταν φωτιά πού ἔβγαζε φλόγες· πύρινος ποταμός ἔτρεχε μπροστά του· χίλιες χιλιάδες τόν ὑπηρετοῦσαν καί μύριες μυριάδες στεκό-

11. Ἄποκ. 1, 7.

12. Ἄποκ. 20, 11.

γων· ἰδοῦ ἔρχεται ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, καί ὄψεται αὐτόν πᾶς ὀφθαλμός, καί οἵτινες αὐτόν ἐξεκέντησαν, καί κόψονται ἐπ' αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ποταπὴ ἄρα ψυχὴ θέλει εὐρεθῆναι τότε, ἵνα δυνηθῆ ὑπομεῖναι; Ὅτι ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ φυγῆ χρήσονται, ὡς φησιν ὁ Θεολόγος πάλιν· εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν, καί τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτόν· οὐ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἔφυγεν ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ, καί τόπος οὐχ εὐρέθη αὐτοῖς.

Εἶδες τοιοῦτον φόβον ποτέ; Εἶδες τοιαῦτα ἐξαισία καί φοβερά πράγματα; Ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ φεύγει! Καί τίς λοιπόν δύναται στήναι; Ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ποῦ φύγωμεν, ὅταν ἴδωμεν θρόνους τιθέντας καί τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων αἰώνων καθίζοντα; Ὅταν θεωρήσωμεν τὰς ἀναριθμήτους στρατιὰς περιεστῶσας κύκλῳ τοῦ θρόνου ἐν φόβῳ; Τότε πληροῦται ἡ προφητεία Δανιήλ· ἐθεώρουν, φησίν, ἕως ὅτου θρόνοι ἐτέθησαν, καί παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθισε. Τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών· ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρὸν· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός· οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· ποταμός πυρός εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ καί μύρια μυριάδες παρε-

ταν ἐνώπιόν του· στήθηκε δικαστήριο, καί ἀνοίχθηκαν τά βιβλία»¹³.

Μεγάλος φόβος, ἀδελφοί, καί φρίκη καί ἔκσταση θά μᾶς κυριεύσει ἐκείνη τήν ὥρα, ὅταν ἐκεῖνος θά καθίσει τό ἀμερόληπτο δικαστήριο, καί θά ἀνοιχθοῦν ἐκεῖνα τά φοβερά βιβλία, ὅπου εἶναι γραμμένα καί τά ἔργα μας καί τά λόγια μας καί οἱ πράξεις μας, ὅσα εἶπαμε καί πράξαμε σ' αὐτή τή ζωή, καί νομίσαμε ὅτι διαφεύγουμε τόν Θεό πού ἐρευνᾷ τίς διαθέσεις καί τίς ἐπιθυμίες¹⁴, σύμφωνα μ' αὐτό πού εἶναι γραμμένο· ὅτι «οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς σας εἶναι ὅλες μετρημένες»¹⁵, δηλαδή οἱ λογισμοί καί οἱ σκέψεις, γιά τά ὅποια θά δώσουμε λόγο στόν Κριτή.

ᾠ, πόσα δάκρυα μᾶς χρειάζονται γιά κείνη τήν ὥρα, ἀλλά ἀμελοῦμε! ᾠ, πόσο θά κλάψουμε καί θά στενάξουμε γιά τούς ἑαυτούς μας, ὅταν θά δοῦμε ἐκεῖνες τίς μεγάλες δωρεές, πού πρόκειται νά λάβουν ἀπό τόν ἔνδοξο Βασιλιά, ὅσοι ἀγωνίσθηκαν καλά· ὅταν θά δοῦμε μέ τά μάτια μας τήν ἀπόρρητη βασιλεία τῶν οὐρανῶν! Καί ἐπίσης ἀπό τό ἄλλο μέρος θά δοῦμε νά φαίνονται οἱ φοβερές τιμωρίες· καί στή μέση αὐτῶν θά δοῦμε κάθε λαό καί κάθε ἀνθρώπινη ψυχή, ἀπό τόν πρωτόπλαστο Ἀδάμ ὡς αὐτόν πού γεννήθηκε τελευταῖα ἀπ' ὅλους, καί θά δοῦμε ὅλους νά γονατίζουν μέ τρόμο καί νά

13. Δαν. 7, 9-10.

15. Ματθ. 10, 30.

14. Ψαλ. 7, 10.

στήκεσαν αὐτῶν κριτήριο ἐκάθισε, καί βίβλοι ἠνεώχθησαν.

Μέγας φόβος, ἀδελφοί, ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, καί φρίκη καί ἔκστασις, ὅταν καθίσει ἐκεῖνος τό ἀπροσωπόληπτον κριτήριο, καί ἀνεωχθῶσιν αἱ φοβεραὶ ἐκεῖναι βίβλοι, ἔνθα γεγραμμένα εἰσὶ καί τά ἔργα ἡμῶν καί οἱ λόγοι καί αἱ πράξεις ἡμῶν, ἃ ἐλάλησαμεν καί ἐπράξαμεν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, καί ἐνομίσαμεν λανθάνειν τόν Θεόν τόν ἐτάζοντα καρδίας καί νεφρούς, κατὰ τό γεγραμμένον· ὅτι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν, ἡγουν οἱ διαλογισμοί καί τά ἐνθυμήματα, περὶ ὧν λόγον ἀποδώσομεν τῷ Κριτῇ.

ᾠ, πόσων δακρύων χρῆζομεν διὰ τήν ὥραν ἐκείνην, καί ἀμελοῦμεν! ᾠ, πόσα κλαύσομεν καί στενάξομεν ἑαυτούς, ὅταν ἴδωμεν τὰς μεγάλας ἐκεῖνας δωρεάς, ἃς μέλλουσι λαμβάνειν παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης οἱ καλῶς ἀγωνισάμενοι· ὅταν ἴδωμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν τήν ἀπόρρητον τῶν οὐρανῶν βασιλείαν! Καί πάλιν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους θεασόμεθα τὰς φοβεράς κολάσεις φαινομένης· μέσον δὲ τούτων πᾶσαν φυλὴν καί πᾶσαν πνοὴν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ ἕως τοῦ γεννηθέντος ἔσχατον πάντων, καί πάντας μετὰ τρό-

προσκυνοῦν μέ τά πρόσωπά τους κάτω στή γῆ, σύμφωνα μ' αὐτό πού εἶναι γραμμένο· «Ὁρκίζομαι στόν ἑαυτό μου, λέει ὁ Κύριος, ὅτι σ' ἐμένα θά καμφθεῖ κάθε γόνατο»¹⁶.

Τότε, φιλόχριστοι, ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα, καθώς θά στέκεται μεταξύ τῆς βασιλείας καί τῆς καταδίκης, μεταξύ τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, μεταξύ τῆς ἀσφάλειας καί τῆς θλίψης, θά περιμένουν ὅλοι τή φοβερή ὥρα τῆς κρίσεως, καί κανείς δέ θά μπορεῖ νά βοηθήσει κανέναν. Τότε ζητεῖται ἀπό τόν καθένα ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως καί ἡ ὑπόσχεση τοῦ βαπτίσματος· ζητεῖται ἡ πίστη ἀμίαντη ἀπό κάθε αἴρεση καί ἡ σφραγίδα ἄθραυστη καί ὁ χιτώνας ἀμόλυντος, σύμφωνα μ' αὐτό πού εἶναι γραμμένο· ὅτι «ὅλοι ὅσοι εἶναι γύρω του θά φέρουν δῶρα στόν φοβερό Βασιλιά»¹⁷. Διότι ὅλοι ὅσοι πολιτογραφήθηκαν στήν ἁγία Ἐκκλησία, θά τούς ζητηθεῖ ἀνάλογα μέ τή δύναμή τους· οἱ δυνατοί μάλιστα θά κριθοῦν αὐστηρά¹⁸, σύμφωνα μ' αὐτό πού εἶναι γραμμένο· ὅτι «σ' αὐτόν πού δόθηκε πολύ, ἀπ' αὐτόν θά ζητηθεῖ πολύ¹⁹· καί μέ ὅποιο μέτρο μετρᾷ ὁ καθένας, θά μετρηθεῖ καί σ' αὐτόν²⁰». Ὅμως εἴτε μέγας εἴτε μικρός ἦταν κανείς, ἐξίσου ὅλοι ὁμολογήσαμε τήν πίστη καί λάβαμε τήν ἁγία σφραγίδα. Ὅλοι ὅμοια ἀπαρνηθήκαμε τόν Διάβολο, φουσώντας τον, καί ὅλοι ὅμοια

16. Ἦσ. 49, 18· Ρωμ. 14, 11.

19. Λουκ. 12, 48.

17. Ψαλ. 75, 12-13.

20. Λουκ. 6, 38.

18. Σοφ. Σολ. 6, 6.

μου γόνου κλίνοντας καί προσκυνοῦντας ἐπὶ πρόσωπον, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνου.

Τότε, φιλόχριστοι, πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἰσταμένη μέσον τῆς βασιλείας καί τῆς κρίσεως, μέσον ζωῆς καί θανάτου, μέσον ἀδείας καί ἀνάγκης, πάντες τήν φοβερὰν ὥραν τῆς κρίσεως ἐκδεχόμενοι καί οὐδείς οὐδενὶ δύναται βοηθῆσαι. Τότε ἀπαιτεῖται ἕκαστος τήν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καί τήν συνταγὴν τοῦ βαπτίσματος· τήν τε πίστιν ἀμίαντον ἀπὸ πάσης αἰρέσεως καί τήν σφραγίδα ἄθραυστον καί τὸν χιτῶνα ἀμόλυντον, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὅτι πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα τῷ φοβερῷ Βασιλεῖ. Πάντες γὰρ οἱ πολιτογραφηθέντες ἐν τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἀπαιτηθήσονται κατὰ τήν ἰδίαν δύναμιν· δυνατοὶ γὰρ δυνατῶς ἐτασθήσονται, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὅτι ὃ ἐδόθη πολύ, ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καί ὃ μέτρῳ μετρεῖ ἕκαστος, ἀντιμετρηθήσεται αὐτῷ. Πλὴν κἂν μέγας τις ἢ κἂν τε μικρός, ἐπ' ἴσης πάντες τήν πίστιν ὁμολογήσαμεν καί τήν ἁγίαν σφραγίδα ἐλάβομεν. Πάντες ὁμοίως τῷ Διαβόλῳ ἀπεταξάμεθα, ἐμφυσήσαντες αὐτόν, καί πάντες ὁμοίως τῷ Χριστῷ συνεταξάμεθα, προσκυνήσαντες

συνταχθήκαμε μέ τόν Χριστό, προσκυνώντας τον, ἄν βέβαια ἀντιληφθήκαμε τή σημασία τοῦ μυστηρίου τῆς κολυμβήθρας καί τῆς ἀπάρ-
νησης τοῦ Ἐχθροῦ. Καί μάλιστα ἡ ἀπάρνηση, πού μᾶς ζητεῖται νά
κάνουμε τήν ὥρα τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, φαίνεται βέβαια μικρή,
ὅταν τήν λέμε, ἀλλά, ὅταν τήν σκεφθοῦμε, εἶναι πάρα πολύ μεγά-
λη· αὐτήν ὅποιος μπορέσει νά τήν φυλάξει, θά εἶναι τρισμακάριστος·
διότι ἀπαρνούμαστε μέ λίγα λόγια κάθε κακό πού ὑπάρχει καί πού
μισεῖ ὁ Θεός. Ὅχι ἓνα ἢ δύο ἢ δέκα, ἀλλά ἀπαρνούμαστε κάθε κα-
κό πού ὑπάρχει καί πού μισεῖ ὁ Θεός. Γιά παράδειγμα ἀναφέρω·
«Ἀπαρνοῦμαι, λέει, τόν Σατανά καί ὅλα τά ἔργα του»²¹. Ποιά ἔρ-
γα; Ἄκουσε! «Τήν πορνεία, τή μοιχεία, τήν αἰσχύροτητα, τήν ἀπά-
τη, τήν κλεψιά, τό φθόνο, τή μαγεία, τή μαντεία, τά ξόρκια, τό θυ-
μό, τήν ὀργή, τή βλασφημία, τήν ἔχθρα, τή φιλονεικία, τή ζήλια.
Ἀπαρνοῦμαι τή μέθη, τήν ἀργολογία, τήν ὑπερηφάνεια, τή μαλθα-
κότητα. Ἀπαρνοῦμαι τίς ἀστειότητες καί τούς κιθαρισμούς, τά δαι-
μονικά ἄσματα²², τίς παιδοφθορίες²³, τίς ὀρνεοσκοπίες²⁴, τίς ἐρωτή-
σεις τῶν πνευμάτων, τίς πεταλογραφίες²⁵. Ἀπαρνοῦμαι τά εἰδωλό-

21. Ἀπό τήν ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος.

22. δαιμονικά ἄσματα· ἐννοεῖ τίς ὀρχηστικές παραστάσεις τῶν ἐλληνορωμαϊκῶν
χρόνων.

23. παιδοφθορία, ἡ· ἐδῶ, ἡ θανάτωση παιδιῶν μέ ἀποβολή.

24. ὀρνεοσκοπία, ἡ· ἡ μαντεία ἀπό τήν παρατήρηση τῆς πτήσης καί τῆς φωνῆς
τῶν ὀρνέων (πουλιῶν).

25. πεταλογραφία, ἡ· ἡ χάραξη μαγικῶν συμβόλων σέ πινακίδες γιά τήν ἄσκηση
μαγγανείας.

αὐτῶ, εἶγε ἄρα νενοήκατε τοῦ μυστηρίου τῆς κολυμβήθρας τήν δύναμιν καί τοῦ
ἀλλοτρίου ἀποταγῆς. Καί γάρ ἡ ἀποταγή, ἦν ἐπὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ποιεῖν
ἀπαιτούμεθα, μικρά μὲν φαίνεται λεγομένη, νοουμένη δὲ καί πάνυ ἐστὶ μεγά-
λη· ἦν ὁ ἰσχύσας φυλάξει, τρισμακάριος ἔσται· διὰ γάρ ὀλίγων ῥημάτων πᾶν
κακὸν ὀνομαζόμενον, ὃ μισεῖ ὁ Θεός, ἀποτασσόμεθα. Οὐχ ἐν ἡ δύο ἢ δέκα,
ἀλλὰ πᾶν κακὸν ὀνομαζόμενον, ὃ μισεῖ ὁ Θεός, ἀποτασσόμεθα. Οἷόν τι λέγω·
ἀποτάσσομαι, φησί, τῷ Σατανᾶ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ποίοις ἔργοις; Ἄ-
κουσον! Πορνεία, μοιχεία, ἀκαθαρσία, ψεύδει, κλοπῇ, φθόνῳ, φαρμακεία,
μαντεία, ἐπασιδία, θυμῶ, ὀργῇ, βλασφημία, ἔχθρα, ἔριδι, ζήλῳ. Ἀποτάσσο-
μαι μέθη, ἀργολογία, ὑπερηφάνια, βλακεία. Ἀποτάσσομαι γελοιασμοῖς καί κι-
θαρισμοῖς, ἄσμασι δαιμονικοῖς, παιδοφθορίαις, ὀρνεοσκοπίαις, ἐπερωτήσεσι
πνευμάτων, πεταλογραφίαις. Ἀποτάσσομαι εἰδωλοθύτου, αἵματος, πνικτοῦ καί

θυτα, τό αἷμα, τά πνιγμένα καί τά θνησιμαῖα ζῶα²⁶» Καί γιατί λέω πολλά; Διότι δέν εἶναι καιρός τώρα νά τά ἀναφέρω ὅλα. Ἀλλά ἄς παραλείψουμε τά πολλά καί ἄς ποῦμε μέ ἓνα λόγο· «Ἀπαρνοῦμαι ὅλα ὅσα μαγικά τελοῦνται στόν ἥλιο καί στή σελήνη καί στά ἄστρα καί στίς πηγές καί στά δένδρα καί στά τρίστρατα καί στούς καθαρμούς²⁷ καί στά ποτήρια²⁸ καί σέ ἄλλα πολλά ἄτοπα ἔργα, πού εἶναι αἰσχροί καί νά τά ἀναφέρει κανείς». Ὅλα αὐτά καί τά ὁμοιά τους τά ἀπαρνούμαστε μέ τήν ἀπάρνηση πού κάνουμε κατά τήν ὥρα τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, τά ὁποῖα ὅλοι γνωρίζουμε ὅτι εἶναι ἔργα καί διδασκαλίες τοῦ Διαβόλου.

Ὅλα αὐτά τά μάθαμε, καθώς ἤμασταν προηγουμένως στό σκοτάδι, κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ Διαβόλου, προτοῦ νά φθάσει σ' ἐμᾶς τό φῶς· τότε πού ἤμασταν πουλημένοι στήν ἁμαρτία²⁹. Ὅταν ὁμως θέλησε ὁ φιλόανθρωπος καί εὐσπλαχνος Θεός νά μᾶς λυτρώσει ἀπό αὐτή τήν πλάνη, μᾶς ἐπισκέφθηκε φῶς ἀπό τόν οὐρανό³⁰, καί φανερώθηκε ἡ σωτήρια χάρις τοῦ Θεοῦ³¹, καί πρόσφερε τόν ἑαυτό του ἀντάλλαγμα γιά μᾶς³², καί μᾶς ἐξαγόρασε ἀπό τήν πλάνη τῶν εἰ-

26. Πραξ. 15, 20.

27. καθαρμοί, οἱ τελετές, θυσίες, ραντισμοί καί ἄλλες πράξεις τῶν εἰδωλολατρῶν γιά τόν ἐξαγνισμό τους.

28. ποτήρια, τά ἴσως ἐννοεῖ τά μαγικά ποτά.

29. Πρβλ. Ρωμ. 7, 14.

30. Λουκ. 1, 78.

31. Τιτ. 2, 11.

32. Πρβλ. Μαρκ. 10, 45.

θνησιμαίου. Καί τί πολλά λέγω; Οὐ γάρ ἐστί καιρός πάντα ἐξειπεῖν. Ἀλλά παραδράμωμεν τά πολλά καί ἀπλῶς εἴπωμεν· ἀποτάσσομαι πᾶσι τοῖς ἐν ἡλίῳ καί σελήνῃ καί ἀστροῖς γινομένοις, καί ἐν πηγαῖς καί δένδροις καί ἐν τριόδοις καί βάμμασι καί ποτηρίοις καί ἐτέροις πολλοῖς ἀτόποις ἔργοις, ἅπερ αἰσχροὶ ἐστί καί λέγειν. Τούτοις πᾶσι καί τοῖς ὁμοίοις τούτων ἀποτασσόμεθα ἐν τῇ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἀποταγῇ, ἅπερ πάντες γινώσκομεν, ὅτι ἔργα καί διδασκαλῖαι εἰσὶ τοῦ Διαβόλου.

Ταῦτα πάντα ἐν σκότει ὄντες τὸ πρὶν, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Διαβόλου, ἐμάθομεν, πρὶν φθάσαι εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς· ὅτε ἤμεν πεπραμένοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ὅτε δὲ ἐβουλήθη ὁ φιλόανθρωπος καί ἐλεήμων Θεός λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τοιαύτης πλάνης, ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους, καί ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος, καί ἔδωκεν ἑαυτὸν ἀντάλλαγμα ὑπὲρ ἡμῶν, καί ἐξηγό-

δώλων, καί εὐδόκησε νά μᾶς ἀνακαινίσει μέ τό νερό καί μέ τό Πνεῦμα³³. "Ὅλα αὐτά λοιπόν τά ἀπαρνηθήκαμε, καί ἀποβάλαμε τόν παλαιό ἄνθρωπο μαζί μέ τίς πράξεις του καί ντυθήκαμε τόν νέο Ἀδάμ³⁴. "Ὅποιος λοιπόν κάνει μετά τή χάρη τά πονηρά ἔργα πού ἀναφέραμε προηγουμένως, ἔφυγε ἀπό τή χάρη, καί ὁ Χριστός δέ θά τόν ὠφελήσει διόλου, ἐφόσον ἐξακολουθεῖ νά ἀμαρτάνει.

Ἀκούσατε, φιλόχριστοι, πόσα πολλά κακά ἀπαρνηθήκατε μέ λίγα λόγια. Αὐτή λοιπόν ἡ ἀπάρνηση καί ἡ καλή ὁμολογία ζητεῖται ἐκείνη τήν ὥρα καί τή μέρα ἀπό τόν καθένα μας. Διότι εἶναι γραμμένο, ὅτι «ἀπό τά λόγια σου θά δικαιωθεῖς»³⁵. Καί ἐπίσης ὁ Κύριος λέει· «Ἀπό τά ἴδια σου τά λόγια θά σέ κρίνω, πονηρέ δοῦλε»³⁶. Εἶναι λοιπόν φανερό ὅτι τά λόγια μας, ἡ μᾶς καταδικάζουν ἢ μᾶς δικαιώνουν ἐκείνη τήν ὥρα.

Μέ ποιό τρόπο ὁμως ἐξετάζονται;

Ἐξετάζονται οἱ ποιμένες, δηλαδή οἱ ἐπίσκοποι, καί γιά τόν τρόπο τῆς ζωῆς τους καί γιά τήν ποιμνη τους, καί ζητοῦνται ἀπό τόν καθένα τά λογικά πρόβατα, πού παρέλαβε ἀπό τόν ἀρχιποιμένα Χριστό. Ἄν ὁμως ἀπό ἀμέλεια τοῦ ἐπισκόπου χαθεῖ ἓνα πρόβατο, τό αἷμα του ζητεῖται ἀπό τά χέρια τοῦ ἐπισκόπου. Τό ἴδιο ἐπίσης

33. Πρβλ. Ἰω. 3, 5.

35. Ματθ. 12, 37.

34. Κολ. 3, 9-10.

36. Λουκ. 19, 22.

ρασεν ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, καί εὐδόκησεν ἀνακαινίσει ἡμᾶς δι' ὕδατος καί Πνεύματος. Ταῦτα οὖν πάντα ἀπηρνησάμεθα, καί ἀπεξεδυσάμεθα τόν παλαιόν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, ἐνεδυσάμεθα δέ τόν νέον Ἀδάμ. Ταῦτα οὖν ὁ ποιῶν τά προειρημένα πονηρά ἔργα μετά τήν χάριν, τῆς χάριτος ἐξέπεσε, καί ὁ Χριστός αὐτὸν οὐδὲν ὠφελήσει, ἐπιμένοντα τῇ ἀμαρτίᾳ.

Ἦκούσατε, φιλόχριστοι, πόσα πλήθη κακῶν ἀπετάξασθε δι' ὀλίγων ῥημάτων. Ταύτην οὖν τήν ἀποταγήν καί τήν καλήν ὁμολογίαν ἀπαιτεῖται ἐν τῇ ὥρᾳ καί ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἕκαστος παρ' ἡμῶν. Γέγραπται γάρ, ὅτι ἐκ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ. Καί πάλιν ὁ Κύριος λέγει· ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρέ δοῦλε. Φανερόν οὖν ἐστίν ὅτι οἱ λόγοι ἡμῶν, ἡ κατακρίνουν ἢ δικαιοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Ποίῳ δὲ τρόπῳ ἐρωτῶνται;

Ἐπερωτῶνται ποιμένες, ἡγουν ἐπίσκοποι, καί περὶ τῆς ἰδίας πολιτείας καί ὑπὲρ τῆς ποιμνῆς αὐτῶν, καί ἀπαιτεῖται ἕκαστος τά λογικά πρόβατα, ἅπερ παρέλαβε παρὰ τοῦ ἀρχιποιμένου Χριστοῦ. Ἐάν δὲ ἐξ ἀμελείας τοῦ ἐπισκόπου ἀπολείψῃ πρόβατον, τό αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται. Ὁμοίως

καί οἱ πρεσβύτεροι θά δώσουν λόγο γιά τήν ἐκκλησία τους· συγχρόνως ὁμως καί οἱ διάκονοι, ἀλλά καί κάθε πιστός θά δώσει λόγο γιά τήν οἰκογένειά του, γιά τή γυναίκα του καί γιά τά παιδιά του καί γιά τούς ὑπηρέτες καί γιά τίς ὑπηρέτριες, ἄν τούς ἀνέθρεψε μέ τήν παιδεία καί τή νοουθεσία τοῦ Κυρίου³⁷, ὅπως παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος. Τότε ἐξετάζονται οἱ βασιλεῖς καί οἱ ἄρχοντες, οἱ πλούσιοι καί οἱ φτωχοί, οἱ μικροί καί οἱ μεγάλοι, γιά τά ἔργα πού ἔπραξαν. Διότι εἶναι γραμμένο, ὅτι «ὅλοι θά παρουσιασθοῦμε μπροστά στό βῆμα τοῦ Χριστοῦ, γιά νά πάρει ὁ καθένας τήν ἀμοιβή γιά ὅσα ἔπραξε μέ τό σῶμα του, εἴτε καλό εἴτε κακό»³⁸. Καί σέ ἄλλο σημεῖο ἐπίσης εἶναι γραμμένο, ὅτι «δέν ὑπάρχει κανείς πού θά μπορέσει νά βγάλει ἄνθρωπο ἀπό τά χέρια μου»³⁹.

Σέ παρακαλοῦμε νά μᾶς πεῖς ὅσα θά συμβοῦν μετά ἀπ' αὐτά.

Θά πῶ μέ πόνου τῆς καρδιάς μου ὅτι δέν μπορεῖτε νά ἀκούσετε ὅσα θά συμβοῦν μετά ἀπ' αὐτά· ἀλλά ἄς σιωπήσουμε, φιλόχριστοι.

Πάλι λοιπόν ρώτησαν οἱ φιλόχριστοι: Μήπως εἶναι φοβερότερα ἀπ' αὐτά πού εἰπώθηκαν προηγουμένως, καί πού ἀκούσαμε ἀπό σένα;

Ὁ διδάσκαλος πάλι δάκρυσε καί εἶπε: Θά μιλήσω μέ δάκρυα·

37. Ἐφεσ. 6, 4.

39. Δευτ. 32, 39.

38. Β' Κορ. 5, 10.

δὲ καί πρεσβύτεροι δώσουσι λόγον ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν· ἅμα δὲ καί οἱ διάκονοι καί πᾶς δὲ πιστός ὑπὲρ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς γυναικὸς καί τέκνων καί παιδῶν καί παιδισκῶν δώσει λόγον, εἰ ἐξέθρεψεν αὐτοὺς ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου, καθὼς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος. Τότε ἐπερωτῶνται βασιλεῖς καί ἄρχοντες, πλούσιοι καί πένητες, μικροί καί μεγάλοι, περὶ ὧν ἔπραξαν ἔργων. Γέγραπται γάρ, ὅτι πάντες παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίση ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρόν. Καί ἀλλαχοῦ δὲ γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστιν ὅστις ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου.

Δεόμεθά σου, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς τὰ ὕστερα τούτων γινόμενα.

Λαλήσω ἐν ὀδύνῃ τῆς καρδίας μου ὅτι οὐ δύνασθε ἀκοῦσαι τὰ τούτων ὕστερα γινόμενα· ἀλλὰ παυσώμεθα, φιλόχριστοι.

Πάλιν οὖν εἶπον οἱ φιλόχριστοι· μὴ φοβερώτερα τῶν προειρημένων εἰσίν, ὧν παρὰ σοῦ ἠκούσαμεν;

Ὁ διδάσκαλος πάλιν δακρύσας εἶπεν· εἶπω μετά δακρῶν· οὐδὲ γάρ ἐστι

διότι δέν εἶναι δυνατό νά τά διηγηθῶ ἐκεῖνα χωρίς δάκρυα· ἐπειδή εἶναι τελευταῖα. Ἄλλά ἐπειδή ἔχουμε ἐντολή ἀπό τόν Ἀπόστολο, νά τά ἐμπιστευόμαστε αὐτά σέ πιστούς ἀνθρώπους⁴⁰, καί ἐπειδή ἐσεῖς εἴστε πιστοί, σᾶς τά ἐμπιστεύομαι αὐτά, καί σεῖς ὁμως διδάξετε ἄλλους. Ἄν καί πονεῖ ἡ καρδιά μου ἀπ' αὐτή τή διήγηση, ὁμως συμμερισθεῖτε τόν πόνο μου, ἀδελφοί εὐλογημένοι. Διότι τότε, φιλόχριστοι, ἀφοῦ ἐρευνηθοῦν καί φανερωθοῦν τά ἔργα ὄλων μπροστά στους Ἀγγέλους καί τούς ἀνθρώπους, καί ἀφοῦ ὑποταχθοῦν κάτω ἀπό τά πόδια του ὅλοι οἱ ἐχθροί, καί καταργηθεῖ κάθε ἐξουσία καί δύναμη⁴¹, καί λυγίσει στόν Θεό κάθε γόνατο⁴², ὅπως εἶναι γραμμένο, τότε θά τούς χωρίσει μεταξύ τους, ὅπως ὁ βοσκός χωρίζει τά πρόβατα ἀπό τά ἐρίφια⁴³. διότι αὐτοί πού ἔχουν τά καλά ἔργα καί τούς καλοῦς καρπούς χωρίζονται ἀπό τούς ἄκαρπους καί ἁμαρτωλούς· καί αὐτοί θά λάμψουν, ὅπως ὁ ἥλιος⁴⁴. Αὐτοί εἶναι ἐκεῖνοι πού φύλαξαν τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου· εἶναι οἱ ἐλεήμονες, οἱ φίλοι τῶν φτωχῶν καί τῶν ὀρφανῶν, εἶναι ἐκεῖνοι πού δέχονται τούς ξένους, ἐκεῖνοι πού ντύνουν τούς γυμνοῦς, ἐκεῖνοι πού ἐπισκέπτονται τούς φυλακισμένους, οἱ βοηθοί αὐτῶν πού ὑποφέρουν, οἱ ἐπισκέπτες τῶν κατάκοιτων, ἐκεῖνοι πού πένθησαν τώρα⁴⁵, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, ἐκεῖνοι

40. Β' Τιμ. 2, 2.

41. Α' Κορ. 15, 24-25.

42. Πρβλ. Ἦσ. 49, 18.

43. Ματθ. 25, 32.

44. Ματθ. 13, 43.

45. Λουκ. 6, 21.

χωρίς δακρύων ἐκεῖνα διηγήσασθαι· διότι ἔσχατά εἰσιν. Ἄλλ' ἐπειδή ἐντολήν ἔχομεν παρά τοῦ Ἀποστόλου, ταῦτα πιστοῖς ἀνθρώποις παρατίθεσθαι, ὑμεῖς δέ πιστοί ἐστε, ταῦτα παρατίθημι ὑμῖν, καί ὑμεῖς δέ ἐτέροις διδάξατε. Εἶγε καί τήν καρδίαν μου ἀλγῶ ἐπὶ τῇ διηγήσει ταύτῃ, ἀλλά συμπαθήσατέ μοι, ἀδελφοί εὐλογημένοι. Τότε γάρ, φιλόχριστοι, μετὰ τὸ ἐρευνηθῆναι καί πάντων τὰ ἔργα δημοσιευθῆναι ἐπὶ Ἀγγέλων καί ἀνθρώπων, καί πάντες οἱ ἐχθροί τεθῶσιν ὑπὸ τούς πόδας αὐτοῦ, καί καταργηθῇ πᾶσα ἐξουσία καί δύναμις, καί καμφθῇ τῷ Θεῷ πᾶν γόνυ, καθὼς γέγραπται, τότε ἀφορίσει αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· οἱ γὰρ ἔχοντες τὰ καλά ἔργα καί τούς καλοῦς καρπούς χωρίζονται ἀπὸ τῶν ἀκάρπων καί ἁμαρτωλῶν· οἱ καί ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος. Οὗτοί εἰσιν οἱ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου φυλάξαντες· οἱ ἐλεήμονες, οἱ φιλόπτωχοι καί φιλόρφανοι, οἱ ξενοδοχοῦντες, οἱ τούς γυμνοῦς περιβάλλοντες, οἱ τούς ἐν φυλακῇ ἐπισκεπτόμενοι, οἱ τῶν καταπονουμένων ἀντιλήπτορες, οἱ τῶν κειμένων ἐπισκέπται, οἱ πενθήσαντες νῦν, καθὼς

πού ἔγιναν φτωχοί⁴⁶ τώρα γιά τόν πλοῦτο πού εἶναι ἀποθησαυρισμένος στούς οὐρανοῦς, ἐκεῖνοι πού συγχωροῦν τά σφάλματα τῶν ἀδελφῶν, ἐκεῖνοι πού φύλαξαν τή σφραγίδα τῆς πίστεως ἄθραυστη καί ἀμόλυντη ἀπό κάθε αἵρεση· αὐτούς θά τούς τοποθετήσει στά δεξιά του. Τά ἐρίφια ὅμως θά τά τοποθετήσει στά ἀριστερά του⁴⁷. αὐτοί εἶναι οἱ ἄκαρποι, ἐκεῖνοι πού παρόργισαν τόν καλό Ποιμένα, ἐκεῖνοι πού δέν προσέχουν στίς φωνές τοῦ Ἀρχιποιμένα, οἱ ἀλαζόνες, οἱ ἀπαιδαγώγητοι, ἐκεῖνοι πού αὐτό τόν καιρό τῆς μετάνοιας, σάν ἐρίφια, παίζουν καί ἀσωτεύουν· οἱ ὅποιοι σπατάλησαν μέσα σέ κραιπάλη καί μέθη καί ἀσπλαχνία ὅλο τόν καιρό τῆς ζωῆς τους, ὅπως ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, πού ποτέ δέ σπλαχνίσθηκε τόν φτωχό Λάζαρο⁴⁸. γι' αὐτό καί καταδικάσθηκαν νά τοποθετηθοῦν στά ἀριστερά, ὡς ἀνελεήμονες καί ἀσπλαχνοί καί ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν καρπούς μετάνοιας, οὔτε λάδι στά λυχνάρια τους. Ἐκεῖνοι ὅμως πού ἀγόρασαν τό λάδι ἀπό τούς φτωχοῦς καί γέμισαν τά ἀγγεῖα τους, στέκονται στά δεξιά δοξασμένοι καί χαρούμενοι, κρατώντας φωτεινά τά λυχνάρια τους, καί ἀκοῦν ἐκείνη τή μακάρια καί σπλαχνική φωνή· «Ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου, κληρονομηστε τή βασιλεία πού εἶναι ἐτοιμασμένη γιά σᾶς ἀπό τόν καιρό τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου»⁴⁹. Ἐκεῖ-

46. Λουκ. 6, 20.

47. Ματθ. 25, 33.

48. Λουκ. 16, 19-21.

49. Ματθ. 25, 34.

εἶπεν ὁ Κύριος, οἱ πτωχεύσαντες νῦν διὰ τὸν ἐν οὐρανοῖς κείμενον πλοῦτον, οἱ τὰ παραπτώματα τῶν ἀδελφῶν ἀφιέντες, οἱ τὴν σφραγίδα τῆς πίστεως φυλάξαντες ἄθραυστον καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ πάσης αἰρέσεως· τούτους στήσει ἐκ δεξιῶν. Τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων· οὗτοί εἰσιν οἱ ἄκαρποι, οἱ τὸν Ποιμένα τὸν καλὸν παροξύναντες, οἱ μὴ προσέχοντες ταῖς φωναῖς τοῦ Ἀρχιποιμένου, οἱ σοβαροί, οἱ ἀπαίδευτοι, οἱ τὸν καιρὸν τοῦτον τῆς μετάνοιας, ὥσπερ ἔριφοι, παίζοντες καὶ τρυφῶντες· οἵτινες ἐδαπάνησαν ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ ἀσπλαχνία τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, ὁ μηδέποτε ἐλεήσας τὸν πτωχὸν Λάζαρον· διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἐξ εὐωνύμων παραστάσεως κατεκρίθησαν, ὡς ἀνελεήμονες καὶ ἀσπλαχνοὶ καὶ μὴ ἔχοντες μετάνοιας καρπούς, οὐδὲ ἔλαιον ἐν ταῖς λαμπάσιν αὐτῶν. Οἱ δὲ τὸ ἔλαιον ἐκ τῶν πενήτων ἀγοράσαντες καὶ πλήσαντες τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν, ἐκ δεξιῶν παρίστανται ἔνδοξοι καὶ ἰλαροί, φαιδρᾶς κατέχοντες τὰς λαμπάδας, καὶ ἀκούουσι τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ εὐσπλάγγνου φωνῆς· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Οἱ δὲ ἐξ

νοι ὁμως πού στέκονται στά ἀριστερά θά ἀκούσουν ἐκείνη τήν ὀδυνηρή καί τρομακτική ἀπόφαση· «Φύγετε μακριά ἀπό μένα ἐσεῖς οἱ καταραμένοι στό αἰώνιο πῦρ, πού εἶναι ἐτοιμασμένο γιά τόν Διάβολο καί γιά τούς ἀγγέλους του⁵⁰. ὅπως δέν ἐλεήσατε, ἔτσι οὔτε τώρα θά ἐλεηθεῖτε· ὅπως δέν ἀκούσατε τή φωνή μου, ἔτσι οὔτε ἐγώ τώρα θά ἀκούσω τούς θρήνους σας. Διότι ἐμένα δέ μέ ὑπηρετήσατε· οὔτε ὅταν πεινοῦσα μέ θρέψατε, οὔτε ὅταν διψοῦσα μέ ποτίσατε, οὔτε μέ δεχθήκατε σάν ξένο, οὔτε μέ ντύσατε ὅταν ἤμουν γυμνός, οὔτε ὅταν ἤμουν ἄρρωστος μέ ἐπισκεφθήκατε, οὔτε ὅταν ἤμουν φυλακισμένος ἦρθατε νά μέ δεῖτε. Γίνατε ἐργάτες καί βοηθοί ἄλλου κυρίου, δηλαδή τοῦ Διαβόλου. Γι' αὐτό, φύγετε μακριά ἀπό μένα, ἐργάτες τῆς ἀδικίας⁵¹». Τότε θά μεταβοῦν αὐτοί στήν αἰώνια κόλαση, ἐνῶ οἱ δίκαιοι στήν αἰώνια ζωή⁵².

Μεταβαίνουν ὁμως ὅλοι σέ μιά τιμωρία, ἥ ὑπάρχουν διάφορες τιμωρίες;

Υπάρχουν διάφοροι τόποι τιμωριῶν, ὅπως ἀκούσαμε στό Εὐαγγέλιο. Ὑπάρχει λοιπόν ἐξώτερο σκότος⁵³. εἶναι φανερό ὅτι ὑπάρχει καί ἄλλο, ἐσώτερο. Ἡ γέεννα τῆς φωτιᾶς⁵⁴ εἶναι ἄλλος τόπος· τό τρίξιμο τῶν δοντιῶν⁵⁵ εἶναι ξεχωριστός τόπος· τό ἀκοίμητο σκου-

50. Ματθ. 25, 41.

51. Πρβλ. Ματθ. 7, 23.

52. Ματθ. 25, 46.

53. Ματθ. 8, 12.

54. Ματθ. 5, 22 κ.ά.

55. Ματθ. 8, 12.

εὐωνύμων τῆς ὀδυνηρᾶς ἐκείνης καί σκυθρωπῆς ἀκούσουσιν ἀποφάσεως· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ καταραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοιμασμένον τῷ Διαβόλῳ καί τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ὡς οὐκ ἠλεήσατε, οὕτως οὐδὲ νῦν ἐλεηθήσεσθε· ὡς οὐκ ἠκούσατέ μου τῆς φωνῆς, οὕτως οὐδὲ ἐγὼ νῦν εἰσακούσομαι τῶν ὑμετέρων ὀδυρμῶν. Ἐμοὶ γὰρ οὐ διηκονήσατε· οὐδὲ πεινῶντα ἐθρέψατε, οὐδὲ διψῶντα ἐποτίσατε, οὐδὲ ἐξενοδοχήσατε, οὐδὲ ἐνεδύσατε γυμνητεύοντα, οὐδὲ ἀσθενοῦντά με ἐπεσκέψασθε, οὐδὲ ἐν φυλακῇ ὄντος μου ἦλθετε πρὸς με. Ἄλλου ἐργάται κυρίου ἐγένεσθε καί ὑπουργοί, τουτέστι τοῦ Διαβόλου. Διὰ τοῦτο ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάται τῆς ἀδικίας. Τότε ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Εἰς μίαν δὲ κόλασιν ἀπέρχονται πάντες, ἥ διάφοροί εἰσι κολάσεις;

Διάφοροι τῶν κολάσεων τόποι εἰσίν, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἠκούσαμεν. Ἔστιν οὖν σκότος ἐξώτερον· δῆλον ὅτι καί ἄλλο ἐσώτερον. Γέεννα τοῦ πυρὸς τόπος ἄλλος· βρυγμὸς ὀδόντων τόπος ἴδιος· σκώληξ ἀκοίμητος ἐν ἐτέρῳ τόπῳ

λήκι⁵⁶ ὑπάρχει σέ ἄλλο τόπο· ἡ λίμνη τῆς φωτιᾶς⁵⁷ εἶναι ἄλλος τόπος· ὁ τάρταρος⁵⁸ εἶναι ξεχωριστός τόπος· ἡ ἄσβεστη φωτιά⁵⁹ εἶναι ξεχωριστή περιοχὴ· τὰ καταχθόνια⁶⁰ καὶ ἡ ἀπώλεια⁶¹ βρίσκονται σέ ξεχωριστούς τόπους· κατώτατα τῆς γῆς⁶² εἶναι ἄλλος τόπος· ὁ ἄδης, ὅπου ἀπομακρύνονται οἱ ἁμαρτωλοὶ⁶³, καὶ ὁ πυθμένος τοῦ ἄδης⁶⁴ εἶναι φοβερότερος τόπος. Σ' αὐτές τίς τιμωρίες κατανέμονται οἱ δύστυχοι, ὁ καθένας ἀνάλογα μέ τὰ ἁμαρτήματά του, ἢ αὐστηρότερες ἢ ἐλαφρύτερες, σύμφωνα μ' αὐτό πού εἶναι γραμμένο, ὅτι «καθένας δένεται μέ τὰ σχοινιά τῶν ἁμαρτιῶν του»⁶⁵. αὐτό σημαίνει καί τό «θά δαρεῖ πολὺ καὶ λίγο»⁶⁶. Καί ὅπως ἐδῶ ὑπάρχουν διαφορές τιμωριῶν, ἔτσι καὶ στή μέλλουσα ζωὴ. Ἐκεῖνοι ὅμως πού ἔχουν ἔχθρα μεταξύ τους, ἂν συμβεῖ σ' αὐτούς νά ἀναχωρήσουν ἀπό τό σῶμα τους ἔτσι, θά βροῦν ἀδυσώπητη καταδίκη τήν ὥρα τῆς κρίσης, καί ὡς μισητοὶ θά σταλοῦν στό ἐξώτερο σκότος καί στό αἰώνιο πῦρ, ἐπειδὴ καταφρόνησαν τήν εὐκολή ἐντολή τοῦ Κυρίου, πού λέει· «Ἄγαπᾶτε ὁ ἓνας τόν ἄλλο⁶⁷ καὶ συγχωρεῖτε ὡς ἐβδομήντα φορές τό ἐπτά⁶⁸». Καί καθένας πού ἁμάρτησε δέν πρέπει νά ζεῖ ἀδιάφορα, οὔτε

56. Μαρκ. 9, 44· 46· 48.

57. Ἄποκ. 19, 20.

58. Πρβλ. Β' Πέτρ. 2, 4.

59. Μαρκ. 9, 44· 46· 48.

60. Πρβλ. Φιλιπ. 2, 10.

61. Πρβλ. Παροιμ. 27, 20.

62. Πρβλ. Ψαλ. 138, 15.

63. Ψαλ. 9, 18.

64. Πρβλ. Παροιμ. 14, 12.

65. Παροιμ. 5, 22.

66. Πρβλ. Λουκ. 12, 47-48.

67. Ἰω. 13, 34.

68. Ματθ. 18, 22.

ἐστίν· ἡ λίμνη τοῦ πυρὸς τόπος ἕτερος· ὁ τάρταρος τόπος ἴδιος· τὸ ἄσβεστον πῦρ ἴδια χώρα· καταχθόνια καὶ ἀπώλεια ἐν ἰδίῳ τόποις· κατώτατα γῆς ἄλλος τόπος· ἄδης ἐνθα ἀποστρέφονται οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ πυθμὴν ἄδου τόπος χαλεπώτερος. Ἐν ταύταις ταῖς κολάσεσι καταμερίζονται οἱ ἐλεεινοί, ἕκαστος πρὸς ἀναλογίαν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ, εἴτε σφοδρότερον εἴτε μαλακώτερον, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι σειραῖς τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται· τοιοῦτο δέ ἐστι καὶ τὸ δαρήσεται πολλὰς καὶ ὀλίγας. Ὡσπερ δὲ ὧδέ εἰσι διαφοραὶ κολάσεων, οὕτω καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Οἱ δὲ ἔχοντες κατ' ἀλλήλων ἔχθραν, ἐὰν συμβῆ τούτοις οὕτως ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, ἀπαραίτητον κρῖμα εὐρήσουσιν ἐν ὥρᾳ κρίσεως, καὶ ὡς μεμισημένοι εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος ἀποπέμπονται καὶ πῦρ ἀτελεύτητον, ὡς καταφρόνησαντες τῆς εὐκόλου τοῦ Κυρίου ἐντολῆς, τῆς λεγούσης· ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καὶ συγχωρεῖτε ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά. Πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτήσας οὐκ ὀφείλει ἀμερίμνως διάγειν, οὐδὲ πάλιν ἀπογι-

ἐπίσης νά ἀπελπίζεται· διότι ἔχουμε παράκλητο⁶⁹ κοντά στον Πατέρα, τόν Ἰησοῦ Χριστό τόν δίκαιο Θεό, καί αὐτός εἶναι ἐξιλέωση γιά τίς ἀμαρτίες μας⁷⁰. Ὁχι γιά τίς ἀμαρτίες ἐκείνων πού ἀδιαφοροῦν, οὔτε ἐκείνων πού κοιμοῦνται καί ροχαλίζουν, οὔτε ἐκείνων πού ἀσωτεύουν καί γελοῦν, ἀλλά ἐκείνων πού πενθοῦν καί μετανοοῦν καί κραυγάζουν σ' αὐτόν νύχτα καί μέρα, καί πού θά παρηγορηθοῦν ἀπό τόν παράκλητο. Ἐκεῖνος ὁμως πού ἀμάρτησε καί λησμόνησε τίς ἀμαρτίες του, καί ἔτσι ἀναχωρεῖ ἀπό τό σῶμα του, ἐπάνω σ' αὐτόν θά πέσει ἐκείνη ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία ὁ Μανασσῆς ἔδειξε, λέγοντας ὅτι «εἶναι ἀβάσταχτη ἡ ὀργή τῆς ἀπειλῆς σου πρὸς τοὺς ἀμαρτωλοὺς»⁷¹.

Ἄλιμονο στον φίλο τῆς πορνείας. Ἄλιμονο στον μέθυσο. Ἄλιμονο σ' ἐκείνους πού πίνουν τό κρασί μέ τύμπανα καί αὐλοῦς, καί δέν προσέχουν τά ἔργα τοῦ Κυρίου⁷², οὔτε θυμοῦνται τά λόγια του. Ἄλιμονο σ' ἐκείνους πού χλευάζουν τίς θεῖες Γραφές. Ἄλιμονο σ' ἐκείνους πού χάνουν αὐτό τόν καιρό τῆς μετάνοιας καί ἐπιστροφῆς σέ διασκεδάσεις καί ἀστειότητες· διότι θά ἀναζητήσουν τόν καιρό, πού ἀπερίσχεπτα σπατάλησαν, καί δέ θά τόν βροῦν. Ἄλιμονο σ' ἐκείνους πού συμβουλευόνται πνεύματα πλάνης, καί καταφεύγουν σέ μάντις,

69. παράκλητος, ὁ ὁ συνήγορος καί μεσίτης.

70. Α' Ἰω. 2, 1-2.

71. Ἀπό τήν Προσευχή τοῦ Μανασσῆ. Βλ. σχολ. 13, σελ. 287 τοῦ Β' τόμου.

72. Ἦσ. 5, 12.

νώσκειν· διότι παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Θεὸν δίκαιον, καί αὐτὸς ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν. Οὐχὶ τῶν ἀμεριμνούντων, οὐδὲ τῶν ἀνακειμένων καὶ ῥεγχόντων, οὐδὲ τῶν τρυφώντων καὶ γελώντων, ἀλλὰ τῶν πενθούντων καὶ μετανοούντων καὶ βοώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οἳ καὶ παρακληθήσονται ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου. Ὁ δὲ ἀμαρτήσας καὶ ἐπιλαθόμενος τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐκδημῶν τοῦ σώματος, ἐπὶ τοῦτον ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπιπεσεῖται ἐκείνη, ἣν Μανασσῆς ἐμήνυσεν, εἰπὼν· ὅτι ἀνυπόστατος ἡ ὀργὴ τῆς ἐπὶ ἀμαρτωλοὺς ἀπειλῆς σου.

Οὐαὶ τῷ φιλοπόρνῳ. Οὐαὶ τῷ μεθύσῳ. Οὐαὶ τοῖς μετὰ τυμπάνων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουνσι, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσιν, οὐδὲ τῶν λόγων αὐτοῦ μνημονεύουσιν. Οὐαὶ τοῖς ἐνουβρίζουσι τὰς θείας Γραφάς. Οὐαὶ τοῖς ἀπολύουσι τὸν καιρὸν τοῦτον τῆς μετάνοιας καὶ ἐπιστροφῆς εἰς μετεωρισμοὺς καὶ γελοῖα· ζητήσουσι γὰρ τὸν καιρὸν, καὶ οὐ μὴ εὔρωσιν, ὃν κακῶς ἔδαπάνησαν. Οὐαὶ τοῖς ἐν πνεύμασιν ἐπερωτῶσι πλάνοις, καὶ πρὸς μάντις ἀπερχομένοις,

καί στρέφουν τήν προσοχή τους σέ διδασκαλίες δαιμόνων⁷³, διότι θά καταδικασθοῦν μαζί τους στή μέλλουσα ζωή. Ἀλίμονο σ' ἐκείνους πού χρεώνουν ἄδικα χρέη. Ἀλίμονο σ' ἐκείνους πού ἀσχολοῦνται μέ μαγικές πράξεις, μέ γητειές καί μαντεῖες καί παιδοφθορίες⁷⁴ καί τά ὅμοια μ' αὐτά. Ἀλίμονο σ' ἐκείνους πού ἀποστεροῦν τό μισθό ἀπό τόν ἐργάτη, διότι αὐτός πού ἀποστερεῖ τό μισθό εἶναι σάν τόν ἄνθρωπο πού χύνει αἷμα⁷⁵. Ἀλίμονο σ' ἐκείνους πού δικάζουν ἄδικα· σ' ἐκείνους πού ἀθλώνουν τόν ἀσεβή καί ἀφαιροῦν τό δίκαιο ἀπό τόν δίκαιο ἄνθρωπο⁷⁶. Ἀλίμονο σ' ἐκείνους πού μολύνουν τήν ἀγία πίστη μέ τίς αἱρέσεις, ἧ δείχνουν ἀνεκτικότητα στούς αἰρετικούς. Ἀλίμονο σ' ἐκείνους πού ἔχουν τό ἀγιάτρευτο πάθος, δηλαδή τό φθόνο καί τήν κακολογία. Καί γιατί λέω πολλά καί δέ σταματῶ γρήγορα τό λόγο; Ἀλίμονο σέ ὅλους ἐκείνους πού θά βρεθοῦν στά ἀριστερά ἐκείνη τή φοβερή μέρα, διότι θά βυθισθοῦν στό σκοτάδι καί θά χύσουν πικρά δάκρυα, ὅταν θά ἀκούσουν ἐκείνη τήν ὀδυνηρή ἀπόφαση, τό «Φύγετε μακριά ἀπό μένα ἐσεῖς οἱ καταραμένοι»⁷⁷. Καί ἄλλοι ἐπίσης θά ἀκούσουν ἐκείνη τή θλιβερή ἀπόφαση, τό «Ἄς ἀπομακρυνθοῦν οἱ ἁμαρτωλοὶ στόν ἄδη»⁷⁸. Ἄλλοι θά ἀκούσουν τό «Ἀληθινά σᾶς λέω, δέ σᾶς ξέρω· φύγετε μακριά ἀπό μένα, ἐργάτες τῆς

73. Α' Τιμ. 4, 1.

74. Βλ. σχολ. 23, σελ. 17.

75. Σοφ. Σειρ. 34, 22.

76. Ἦσ. 5, 23.

77. Ματθ. 25, 41.

78. Ψαλ. 9, 18.

καί προσέχουσι διδασκαλίαις δαιμονίων, ὅτι σὺν αὐτοῖς κατακριθήσονται ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Οὐαὶ τοῖς γράφουσιν ἀδικίαν. Οὐαὶ τοῖς τὰ περίεργα ποιῶσι, γοητείας καί μαντείας καί παιδοφθορίας καί τὰ ὅμοια τούτοις. Οὐαὶ τοῖς ἀποστεροῦσι μισθὸν μισθωτοῦ, ὅτι ὁ ἀποστερῶν μισθὸν ὡς ὁ ἐκχέων αἷμα. Οὐαὶ τοῖς ἀδίκως δικάζουσι· τοῖς δικαιοῦσι τὸν ἀσεβῆ καί τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴρουσιν. Οὐαὶ τοῖς μιαίνουσι τὴν ἀγίαν πίστιν ἐν αἱρέσεσιν, ἧ τοῖς αἰρετικοῖς συγκαταβαίνουσιν. Οὐαὶ τοῖς τὸ ἀνίατον πάθος νοσοῦσι, τουτέστι τὸν φθόνον καί τὴν βασκανίαν. Καί τί πολλὰ λέγω καί οὐ κόπτω ταχέως τὸν λόγον; Οὐαὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἀριστερῶν λαχοῦσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, ὅτι σκοτισθήσονται καί πικρὰ δακρῦσουσιν, ὅτε ἀκούσωσι τῆς ὀδυνηρᾶς ἐκείνης ἀποφάσεως, τὸ πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἀκούσουσι τῆς λυπηρᾶς ἐκείνης ἀποφάσεως, τὸ ἀποστραφήσονται οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἄδην. Ἄλλοι ἀκούσουσι τὸ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάται

ἀδικίας»⁷⁹. Ἄλλοι θά ἀκούσουν, δηλαδή οἱ φθονεροί, τό «Πάρε τό δικό σου καί πήγαινε»⁸⁰. Καί ποῦ ἄραγε θά πάει; Εἶναι φανερό ὅτι θά πάει, ὅπου αὐτοί πού ἄκουσαν τό «Φύγετε μακριά ἀπό μένα ἐσεῖς οἱ καταραμένοι στό πῦρ»⁷⁷. Ἄλλοι θά ἀκούσουν τό «Δέστε του χέρια καί πόδια, καί βγάλτε τον στό ἐξώτερο σκοτάδι»⁸¹. Ἄλλοι, ὅπως τά ζιζάνια, θά δεθοῦν σέ δεμάτια, γιά νά καοῦν⁸² στό καμίνι τῆς φωτιᾶς. Καί ὅπως ὑπάρχουν πολλοί τρόποι γιά τή σωτηρία, ἔτσι ὑπάρχουν καί πολλοί τόποι διαμονῆς στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν⁸³. Καί ὅπως ὑπάρχουν πολλοί τρόποι γιά τίς ἀμαρτίες καί γιά τά παραπτώματα, ἔτσι ὑπάρχουν καί πολλοί τρόποι γιά τίς τιμωρίες.

Ὅσοι ἔχετε δάκρυα καί κατάνυξη, κλάψτε μαζί μου· διότι ἐγώ, ἀδελφοί μου εὐλογημένοι, ἔφερα στή μνήμη μου ἐκεῖνο τό θλιβερό χωρισμό καί δέν μπόρεσα νά τόν βαστάξω· διότι ἐκείνη τή φοβερή ὥρα χωρίζονται μεταξύ τους μ' ἐκεῖνο τόν ἀξιολύπητο καί ὀδυνηρό χωρισμό καί φεύγουν σέ μακρινή χώρα χωρίς ἐλπίδα ἐπιστροφῆς. Ποιός ἔχει τόσο πέτρινη καρδιά, ὥστε νά μὴν κλάψει ἀπό δῶ γιά κείνη τήν ὥρα, ὅταν θά χωρίζονται ἐπίσκοποι ἀπό τούς συνεπισκόπους, πρεσβύτεροι ἀπό τούς συμπρεσβυτέρους, διάκονοι ἀπό τούς συνδιακόνους, καί ὑποδιάκονοι καί ἀναγνώστες ἀπό τούς συντρόφους

79. Ματθ. 25, 12 καί 7, 23.

82. Ματθ. 13, 30.

80. Ματθ. 20, 14.

83. Πρβλ. Ἰω. 14, 2.

81. Ματθ. 22, 13.

τῆς ἀδικίας. Ἄλλοι ἀκούσουσι, δηλονότι οἱ φθονεροί, τό ἄρον τό σὸν καί ὑπάγε. Καί ποῦ ἄρα; Δηλονότι ὅπου οἱ ἀκούσαντες τό πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ καταραμένοι εἰς τό πῦρ. Ἐτεροι ἀκούσουσι τό δήσαντες αὐτοῦ χειρας καί πόδας, ἐξενέγκατε εἰς τό σκότος τό ἐξώτερον. Ἄλλοι, ὡς τά ζιζάνια, δεσμευθήσονται εἰς τό κατακαῦσαι ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός. Ὡςπερ δὲ πολλοὶ τρόποι τῆς σωτηρίας εἰσίν, οὕτω καὶ πολλαὶ μοναὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὥςπερ εἰσὶ πολλοὶ τρόποι τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τῶν ἀμαρτημάτων, οὕτω καὶ πολλοὶ τρόποι τῶν κολάσεων.

Ὅσοι ἔχετε δάκρυα καί κατάνυξιν, κλαύσατε μετ' ἐμοῦ· ἐγώ γάρ, ἀδελφοί μου εὐλογημένοι, ἐμνήσθην τοῦ ἐλεεινοῦ ἐκείνου χωρισμοῦ καί οὐ δύναμαι φέρειν· ἐν τῇ ὥρᾳ γάρ ἐκείνη τῇ φοβερᾷ διαχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων τὸν ἐλεεινὸν χωρισμόν, καὶ ἀποδημοῦσιν ἕκαστος ἀποδημίαν ἐπιστροφὴν μὴ ἔχουσαν. Τίς οὕτω λιθοκάρδιος, ὅς οὐ μὴ κλάυση ἀπεντεῦθεν τὴν ὥραν ἐκείνην, ὅταν διαχωρίζωνται ἐπίσκοποι ἀπὸ συνεπισκόπων, πρεσβύτεροι ἀπὸ συμπρεσβυτέρων, διάκονοι ἀπὸ συνδιακόνων, καὶ ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνώσται ἀπὸ τῶν

τους; Τότε θά χωρισθοῦν αὐτοί πού κάποτε ἦταν βασιλεῖς καί θά κλάψουν καί θά ὀδηγηθοῦν σάν δοῦλοι. Τότε θά στενάξουν οἱ ἄρχοντες καί οἱ ἄσπλαχνοι πλούσιοι, καί θά στρέψουν τά μάτια τους γιά βοήθεια, καθώς θά πιέζονται ἀπό παντοῦ, καί κανεῖς δέ θά μπορεῖ νά τούς βοηθήσει. Οὔτε ὁ πλοῦτος φαίνεται, οὔτε οἱ κόλακες εἶναι παρόντες, οὔτε εὐσπλαχνία θά βροῦν, διότι καί δέν ἔδειξαν εὐσπλαχνία, οὔτε ἔστειλαν κάτι ἀπό πρῖν, γιά νά τό βροῦν, ὅπως λέει καί ὁ Προφήτης γιά τούς τέτοιους ἀνθρώπους· ὅτι «κοιμήθηκαν τόν ὕπνο τους καί δέ βρῆκαν τίποτε»⁸⁴. Τότε χωρίζονται οἱ γονεῖς ἀπό τά παιδιά τους καί οἱ φίλοι ἀπό τούς φίλους. Τότε χωρίζονται μέ λύπη τά ἀνδρόγυνα, πού δέ φύλαξαν τό συζυγικό τους κρεβάτι ἀμόλυντο⁸⁵. Τότε χωρίζονται καί αὐτοί πού κατά τό σῶμα βέβαια εἶναι παρθένοι, στή συμπεριφορά τους ὅμως εἶναι ἄσπλαχνοι καί σκληροί· διότι ἡ κρίση θά εἶναι χωρίς εὐσπλαχνία γιά κεῖνον πού δέν ἔδειξε εὐσπλαχνία⁸⁶. Ἀλλά θά παραλείψω νά ἀναφέρω τά περισσότερα, διότι κυριεύομαι ἀπό φόβο καί τρόμο μ' αὐτή τή διήγηση. Καί γιά νά μιλήσω μέ συντομία· τότε λοιπόν ἀπομακρύνονται ἀπό τό βῆμα καί ὀδηγοῦνται μέ τή βία ἀπό αὐστηροῦς Ἀγγέλους, μέ σπρωξίματα καί χτυπήματα, καί τρίζοντας τά δόντια τους, καί στρέφοντας ὅλο καί πιό συχνά νά δοῦν τούς δίκαιους καί τή χαρά ἀπ' τήν ὁποία χω-

84. Ψαλ. 75, 6.

86. Ἰακ. 2, 13.

85. Πρβλ. Ἐβρ. 13, 4.

ἐταίρων αὐτῶν; Τότε διαχωρισθήσονται οἱ ποτε βασιλεῖς καί κλαύσουσι καί ἐλαθήσονται ὡς ἀνδράποδα. Τότε στενάξουσιν ἄρχοντες καί πλούσιοι ἄσπλαχνοι, καί ἀποβλέψουσι πανταχόθεν στενοχωρούμενοι, καί οὐδεὶς ὁ βοηθήσαι δυνάμενος. Οὔτε ὁ πλοῦτος φαίνεται, οὔτε οἱ κόλακες παρίστανται, οὔτε εὐρησουσιν ἔλεος, οὐδὲ γὰρ ἠλέησαν, οὔτε προέπεμψαν, ἵνα εὕρωσι, καθώς καί ὁ Προφήτης λέγει περὶ τῶν τοιούτων, ὅτι ὕπνωσαν ὕπνον αὐτῶν καί οὐχ εὔρον οὐδέν. Τότε διαχωρίζονται γονεῖς ἀπὸ τέκνων καί φίλοι ἀπὸ φίλων. Τότε ἀποχωρίζονται ὀδυνηρῶς συζυγίαί, αἱ οὐκ ἐφύλαξαν τὴν κοίτην αὐτῶν ἀμίαντον. Τότε διαχωρίζονται οἱ τῷ σώματι μὲν παρθένοι, τῷ δὲ τρόπῳ ἄσπλαχνοι καί ἀπηνεῖς· ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ πράξαντι ἔλεος. Ἀλλὰ παρεάσω τὰ πολλὰ εἰπεῖν, ὅτι συνέχει με φόβος καί τρόμος ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ. Καί ἵνα συντόμως εἶπω· τότε λοιπόν ἀπελαύνονται ἐκ τοῦ βήματος καί ἀπάγονται ὑπὸ Ἀγγέλων αὐστηρῶν, ὠθούμενοι καί τυπτόμενοι καί τούς ὀδόντας τρίζοντες, καί πυκνότερον ἐπιστρεφόμενοι ἰδεῖν τούς δικαίους καί τὴν χαρὰν, ὅθεν ἐχωρί-

ρίσθηκαν. Καί βλέπουν ἐκεῖνο τό ἀπερίγραπτο φῶς· βλέπουν τίς ὁμορφιές τοῦ παραδείσου· βλέπουν τούς γνωστούς νά εἶναι σ' ἐκείνη τή χαρά· βλέπουν ἐκεῖνες τίς μεγάλες δωρεές, πού παίρνουν ἀπό τόν ἔνδοξο Βασιλιά ὅσοι ἀγωνίσθηκαν ὀρθά. Ἐπειτα, ἀπομακρύνονται λίγο λίγο καί ἀποχωρίζονται ἀπό ὅλους τούς δίκαιους καί φίλους καί γνωστούς, καί στή συνέχεια χάνουν τή θέαση τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ καί δέν μποροῦν πιά νά βλέπουν τή χαρά καί ἐκεῖνο τό ἀληθινό φῶς. Καί στό τέλος πλησιάζουν στίς τιμωρίες πού ἀναφέραμε προηγουμένως, γιά νά διασπαροῦν καί νά διασκορπισθοῦν σ' αὐτές.

Τότε βλέποντας τήν τέλεια ἐγκατάλειψή τους, καί ὅτι χάθηκε ὅλη ἡ ἐλπίδα τους, καί ὅτι κανείς δέν μπορεῖ νά τούς βοηθήσει ἢ νά παρακαλέσει γι' αὐτούς, διότι ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ εἶναι δίκαια, τότε λοιπόν θρηνώντας μέ πικρότατα δάκρυα, λένε· «ᾠ, πόσο καιρό χάσαμε στήν ἀμέλεια! ᾠ, πῶς ἐξαπατηθήκαμε! ᾠ, πῶς ἀκούοντας τίς Γραφές τίς χλευάζαμε! Ἐκεῖ ὁ Θεός μιλοῦσε μέ τίς Γραφές, καί δέν προσέχαμε· ἐδῶ ἐμεῖς κραυγάζουμε, καί αὐτός στρέφει τό πρόσωπό του μακριά ἀπό μᾶς. Τί μᾶς ὠφέλησαν τά πέρατα τοῦ κόσμου; Ποῦ εἶναι ὁ πατέρας πού μᾶς ἔφερε στόν κόσμο; Ποῦ εἶναι ἡ μητέρα πού μᾶς γέννησε; Ποῦ εἶναι τά ἀδέλφια; Ποῦ εἶναι τά παιδιά; Ποῦ εἶναι οἱ φίλοι; Ποῦ εἶναι ὁ πλοῦτος; Ποῦ εἶναι οἱ περιουσίες; Ποῦ εἶναι οἱ

σθησαν. Καί βλέπουν τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἀνεκκλάλητον· βλέπουν τὰ κάλλη τοῦ παραδείσου· βλέπουν τούς γνωρίμους ἐν τῇ χαρᾷ ἐκείνῃ· βλέπουν τὰς μεγάλας ἐκείνας δωρεάς, ἃς λαμβάνουσι παρά τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης οἱ καλῶς ἀγωνισάμενοι. Εἶτα κατὰ μικρὸν ἀποσχοινιζόμενοι καὶ ἀπορφανιζόμενοι πάντων τῶν δικαίων καὶ φίλων καὶ γνωρίμων, λοιπὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποκρύπτονται, μηκέτι δυνάμενοι θεωρεῖν τὴν χαρὰν καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἀληθινόν. Καὶ λοιπὸν προσεγγίζουσιν ἐπὶ τὰς προειρημένας κολάσεις, τοῦ διασπαρῆναι καὶ τοῦ διασκορπισθῆναι ἐν αὐταῖς.

Τότε θεωροῦντες τὴν παντελεῖα αὐτῶν ἐγκατάλειψιν, καὶ ὅτι πᾶσα ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθῆσαι δυνάμενος ἢ παρακαλέσαι ὑπὲρ αὐτῶν, δικαία γὰρ ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, τότε λοιπὸν ἐν πικροτάτοις δάκρυσιν ὀλολύζοντες, λέγουσιν· ὦ, πόσον καιρὸν ἀπωλέσαμεν ἐν ἀμελείᾳ! ᾠ, πῶς ἐνεπαίχθημεν! ᾠ, πῶς τῶν Γραφῶν ἀκούοντες ἐχλευάζομεν! Ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐλάλει διὰ τῶν Γραφῶν, καὶ οὐ προσείχομεν· ὧδε ἡμεῖς βοῶμεν, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀποστρέφει ἀφ' ἡμῶν. Τί ὠφέλησαν ἡμῖν τά πέρατα τοῦ κόσμου; Ποῦ ὁ πατήρ, ὁ γεννήσας; Ποῦ ἡ μήτηρ, ἡ τεκοῦσα; Ποῦ ἀδελφοί; Ποῦ τὰ τέκνα; Ποῦ οἱ φίλοι; Ποῦ ὁ πλοῦτος; Ποῦ τὰ ὑπάρχοντα; Ποῦ οἱ θόρυβοι; Ποῦ τὰ ἄριστα;

θόρυβοι; Ποῦ εἶναι τὰ τραπέζια; Ποῦ εἶναι ὁ πολὺς καὶ ἀνώφελος δρόμος; Ποῦ εἶναι οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες; Πῶς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς σώσει κανεὶς ἀπ' ὅλους αὐτούς, καὶ οὔτε μποροῦμε νὰ βοηθήσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ ἐγκαταλειφθήκαμε ἐντελῶς καὶ ἀπὸ τὸν Θεό καὶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, καὶ χωριζόμεσθε ἀπὸ τοὺς δικούς μας; Τί θὰ κάνουμε; Διότι δὲν ὑπάρχει πιά καιρὸς μετάνοιας· δὲν ἔχει πιά δύναμη ἡ παράκληση· δὲν ὑπάρχει πιά ὠφέλεια ἀπὸ τὰ δάκρυα· δὲ φαίνονται πιά οἱ φτωχοὶ καὶ οἱ πεινασμένοι, πού πωλοῦν τὸ λάδι⁸⁷· διότι διαλύθηκε ἡ πανήγυρη. Ὅταν εἶχαμε καιρὸ καὶ δυνατότητα, καὶ αὐτοὶ πού τὸ πωλοῦσαν κραύγαζαν μὲ δάκρυα, “Ἀγοράστε”, κλείσαμε τὰ αὐτιά μας καὶ δὲν ἀκούσαμε, οὔτε ἀγοράσαμε. Τώρα λοιπὸν ἐμεῖς ζητοῦμε, καὶ δὲ βρίσκουμε. Δὲν ὑπάρχει πιά λύτρωση γιὰ μᾶς τοὺς δύστυχους· δὲ βρίσκουμε πιά εὐσπλαχνία· διότι καὶ δὲν εἴμαστε ἀξιοί. Ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ εἶναι δίκαια. Δὲ θὰ δοῦμε πιά τὰ τάγματα τῶν Ἁγίων· δὲ θὰ δοῦμε πιά τὸ ἀληθινὸ φῶς. Χωρισθήκαμε ἀπὸ ὅλους. Καὶ τί λοιπὸν θὰ ποῦμε; Χαίρετε, ὅλοι οἱ Δίκαιοι· χαίρετε, Ἀπόστολοι καὶ Προφῆτες καὶ Μάρτυρες. Χαῖρε, ὁ χορὸς τῶν πατριαρχῶν. Χαῖρε, τὸ τάγμα τῶν μοναζόντων. Χαῖρε, τίμιε καὶ ζωοποιέ σταυρέ. Χαῖρε, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Χαῖρε, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μητέρα τῶν πρωτοτόκων⁸⁸. Χαῖ-

87. Πρβλ. Ματθ. 25, 9.

88. Πρβλ. Ἐβρ. 12, 22-23.

Ποῦ ὁ πολὺς καὶ ἄκαρπος δρόμος; Ποῦ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ δυνάσται; Πῶς ἐκ πάντων τούτων οὐδεὶς ἡμᾶς σώσει δύναται, οὔτε δὲ ἑαυτοῖς δυνάμεθα βοηθῆσαι, ἀλλὰ παντελῶς ἐγκατελείφθημεν καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν Ἁγίων, καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων χωριζόμεθα; Τί ποιήσωμεν; Ὅτι οὐκέτι καιρὸς μετάνοιας· οὐκέτι ἰσχύει παράκλησις· οὐκέτι τῶν δακρύων ὄφελος· οὐκέτι φαίνονται οἱ τὸ ἔλαιον πωλοῦντες πτωχοὶ καὶ πένητες· ἐλύθη γὰρ ἡ πανήγυρις. Ὅτε εἶχομεν καιρὸν καὶ δύναμιν, καὶ οἱ πωλοῦντες μετὰ δακρύων ἔκραζον, ἀγοράσατε, τὰ ὦτα ἡμῶν κλείσαντες οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ ἠγοράσαμεν. Νῦν οὖν ἡμεῖς ζητοῦμεν, καὶ οὐχ εὐρίσκομεν. Οὐκέτι ἀνάρρυσις ἡμῶν τῶν ἐλεεινῶν· οὐκέτι ἐλέους τυγχάνομεν· οὐδὲ γὰρ ἐσμεν ἀξιοί. Δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ. Οὐκέτι ὀφόμεθα τὰ τάγματα τῶν Ἁγίων· οὐκέτι θεασόμεθα τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. Ἀπωρφανίσθημεν ἀπὸ πάντων. Καὶ λοιπὸν τί εἴπωμεν; Σώζεσθε, πάντες οἱ δίκαιοι. Σώζεσθε, Ἀπόστολοι καὶ Προφῆται καὶ Μάρτυρες. Σώζου, ὁ χορὸς τῶν πατριαρχῶν. Σώζου, τὸ τάγμα τῶν μοναζόντων. Σώζου, τίμιε καὶ ζωοποιέ Σταυρέ. Σώζου, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Σώζου, ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ

ρε, ὁ παράδεισος τῆς τρυφῆς. Χαῖρε καί σύ, Δέσποινα Θεοτόκε, ἡ μητέρα τοῦ φιλόανθρωπου Θεοῦ. Χαίρετε, πατέρες καί μητέρες, γιοί καί θυγατέρες· δέ θά δοῦμε πιά κανέναν ἀπό σᾶς». Καί στή συνέχεια πηγαίνει ὁ καθένας στόν τόπο τῆς τιμωρίας, πού ἐτοίμασε γιά τόν ἑαυτό του μέ τά πονηρά του ἔργα, ὅπου τό σκουλήκι πού θά τοὺς τρώει δέν πεθαίνει καί ἡ φωτιά δέ σβήνει⁸⁹.

Νά, ἀκούσατε, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι. Νά, ἱκανοποίησα τήν παράκλησή σας καί ἐκπλήρωσα τήν ἐπιθυμία σας. Νά, μάθατε τί ἐτοιμάζουμε γιά τοὺς ἑαυτοὺς μας. Νά, ἀκούσατε τί κερδίζουν ὅσοι ἀμελοῦν καί ραθυμοῦν καί δέ μετανοοῦν. Ἀκούσατε πῶς χλευάζονται ὅσοι χλευάζουν τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου. Ἀκούσατε πῶς ἐξαπατᾶ καί πλανᾷ τοὺς περισσότερους αὐτός ὁ ψυχοφθόρος βίος. Μάθατε πῶς περιπαίζονται ὅσοι περιπαίζουν τίς θεῖες Γραφές. Κανείς νά μήν πλανηθεῖ, ἀδελφοί μου εὐλογημένοι. Κανείς νά μή δείξει ἀπιστία, ὅτι αὐτά πού λέγονται γιά τήν κρίση εἶναι μόνο ἀπλά λόγια. Ἀλλά ὅλοι ᾶς πιστεύσουμε στόν Κύριο καλά καί σταθερά, ὅτι ὑπάρχει ἀνάσταση νεκρῶν καί κρίση καί ἀνταπόδοση γιά τά καλά καί γιά τά φαῦλα, σύμφωνα μέ τίς θεῖες Γραφές. Καί παραβλέποντας ὅλα τά πρόσκαιρα καί περιφρονώντας τα, ᾶς φροντίσουμε γιά τήν ἀπολογία

89. Μαρκ. 9, 44· 46· 48.

μήτηρ τῶν πρωτοτόκων. Σώζου, ὁ παράδεισος τῆς τρυφῆς. Σώζου καί σύ, Δέσποινα Θεοτόκε, ἡ μήτηρ τοῦ φιλοανθρώπου Θεοῦ. Σώζεσθε, πατέρες καί μητέρες, υἱοί καί θυγατέρες· οὐκέτι ὀφόμεθά τινα ἐξ ὑμῶν. Καί λοιπὸν ἀπέρχονται ἕκαστος εἰς ὃν ἠτοίμασεν ἑαυτῷ τόπον τῆς βασάνου διὰ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ ἔργων, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καί τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Ἴδού, ἠκούσατε, ἀδελφοί μου φιλόχριστοι. Ἴδού, τήν παράκλησιν ὑμῶν ἐποίησα καί τήν ἐπιθυμίαν ὑμῶν ἐπλήρωσα. Ἴδού, ἔγνωτε τί ἑαυτοῖς εὐτρεπίζομεν. Ἴδού, ἠκούσατε τί κερδαίνουσιν οἱ ἀμελοῦντες καί ῥαθυμοῦντες καί μὴ μετανοοῦντες. Ἦκούσατε πῶς χλευάζονται οἱ χλευάζοντες τὰς τοῦ Κυρίου ἐντολάς. Ἦκούσατε πῶς ἀπατᾷ καί πλανᾷ τοὺς πολλοὺς ὁ ψυχοφθόρος οὗτος βίος. Ἐγνωτε πῶς ἐμπαίζονται οἱ ἐμπαῖκται τῶν θείων Γραφῶν. Μηδεὶς πλανηθῆ, ἀδελφοί μου εὐλογημένοι. Μὴ τις ἀπιστήσῃ, ὅτι λόγοι εἰσὶ μόνον φιλοὶ περὶ τῆς κρίσεως λεγόμενοι. Ἀλλὰ ἀκριβῶς καί ἀσφαλῶς πάντες πιστεύσωμεν τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἐστὶν ἀνάστασις νεκρῶν καί κρίσις καί ἀνταπόδοσις τῶν τε καλῶν καί τῶν φαύλων, κατὰ τὰς θείας Γραφάς. Καί πάντα παριδόντες τὰ πρόσκαιρα, περιφρονήσαντες αὐτῶν φροντίσωμεν τὰ τῆς ἀπολογίας καί παραστάσεως τοῦ

μας καί γιά τήν παρουσία μας στό φοβερό βῆμα καί γιά κείνη τή φρικτή μέρα καί τή φοβερή ὥρα. Διότι αὐτή ἡ ὥρα εἶναι ἡ πολυστένακτη, ἡ πολυώδυνη, ἡ πολύθλιπτη, ἡ ὥρα πού κρίνει ὅλη μας τή ζωή. Γι' αὐτή τή φρικτή μέρα καί ὥρα προεῖπαν οἱ ἅγιοι Προφῆτες καί Ἀπόστολοι. Γι' αὐτή τή μέρα καί ὥρα ἡ θεία Γραφή, ἀπό τή μιᾶ ἄκρη τῆς οἰκουμένης ὡς τήν ἄλλη, στίς ἐκκλησίες καί σέ κάθε τόπο κραυγάζει καί διακηρύττει σέ ὅλους, καί παροτρύνει, λέγοντας: «Βλέπετε, ἀγρυπνᾶτε, προσέχετε, νήφετε, προσεύχεσθε, ἐλεεῖτε, γίνεσθε ἔτοιμοι, διότι δέ γνωρίζετε τή μέρα ἢ τήν ὥρα, κατά τήν ὁποία θά ἔρθει ὁ Κύριος»⁹⁰.

Ὅλοι λοιπόν οἱ θεοφόροι, ὅπως εἶπα, μέ πόνους καί μέ δάκρυα κραυγάζουν, προειδοποιώντας γιά τή δυσκολία ἐκείνης τῆς μέρας. Γι' αὐτή τή μέρα ἔλεγε ὁ προφήτης Ἡσαΐας: «Νά, ὁ Κύριος ἔρχεται νά καταστρέψει ὅλη τή γῆ καί νά ἐξαφανίσει ἀπ' αὐτή τοὺς ἁμαρτωλοὺς»⁹¹. Καί ἐπίσης ὁ ἴδιος Προφήτης λέει: «Νά, ὁ Κύριος ἔρχεται, καί μαζί του ἔρχεται ὁ μισθός του, καί τό ἔργο τοῦ καθενός εἶναι μπροστά του»⁹². Ἄλλος Προφήτης κραυγάζει, λέγοντας: «Νά, ὁ Κύριος ἔρχεται, καί ποιός θά μπορέσει νά βαστάξει τή μέρα τῆς ἔλευσῆς του, ἢ ποιός θά σταθεῖ ὀρθίος στήν ἐμφάνισή του;»⁹³. Ἄλλος

90. Ματθ. 24, 42.

91. Ἡσ. 13, 5 καί 9.

92. Ἡσ. 40, 10.

93. Μαλαχ. 3, 1-2.

φοβεροῦ βήματος, καί τῆς φρικτῆς ἐκείνης ἡμέρας καί φοβερᾶς ὥρας. Αὕτη γάρ ἐστίν ἡ ὥρα ἡ πολυστένακτος, ἡ πολυώδυνος, ἡ πολύθλιπτος, ἡ δοκιμάζουσα ὅλον τὸν βίον. Περὶ ταύτης τῆς φρικτῆς ἡμέρας καί ὥρας οἱ ἅγιοι Προφῆται καί Ἀπόστολοι προεῖπον. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας καί ὥρας ἡ θεία Γραφή, ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καί παντὶ τόπῳ βοᾷ καί διαμαρτύρεται πᾶσι, καί παρακαλεῖ, λέγουσα: βλέπετε, γρηγορεῖτε, προσέχετε, νήφετε, προσεύχεσθε, ἐλεεῖτε, γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν ἢ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ Κύριος ἔρχεται.

Πάντες οὖν, ὡς εἶπον, οἱ θεοφόροι, μετὰ πόνων καί δακρύων κρᾶζουσι, προμηνύοντες τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὴν ἀνάγκην. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας ἔλεγεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης: ἰδοὺ, Κύριος ἔρχεται καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν γῆν καί τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς. Καί πάλιν ὁ αὐτὸς Προφήτης λέγει: ἰδοὺ, Κύριος ἔρχεται, καί ὁ μισθός αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ καί τὸ ἔργον ἐκάστου ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἄλλος Προφήτης βοᾷ, λέγων: ἰδοὺ, Κύριος ἔρχεται, καί τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς στήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; Ἄλλος δὲ Προφήτης

ἐπίσης Προφήτης ἀναφωνεῖ, λέγοντας· «Κύριε, ἄκουσα τό λόγο σου καί φοβήθηκα, καί εἰσχώρησε τρόμος μέσα στά κόκκαλά μου»⁹⁴. Ἄλλος Προφήτης, ἐκπροσωπώντας τόν Κύριο, κραυγάζει, λέγοντας· «Τή μέρα τῆς κρίσης θά ἀνταποδώσω, καί κανεῖς δέ θά γλυτώσει ἀπό τά χέρια μου»⁹⁵. Γι' αὐτή τή μέρα ὁ θεῖος Δαβίδ ἔλεγε· «Ὁ Θεός θά ἔρθει ὀλοφάνερα, ὁ Θεός μας, καί δέ θά ἔρθει σιωπηλά· φωτιά θά καίει μπροστά του, καί σφοδρή καταιγίδα θά ξεσπάσει ὀλόγυρά του»⁹⁶. Γι' αὐτή τή μέρα κραυγάζει καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λέγοντας· «κατά τή μέρα πού θά κρίνει ὁ Θεός τά κρυφά τῶν ἀνθρώπων, σύμφωνα μέ τό εὐαγγελικό μου κήρυγμα»⁹⁷. Καί ἐπίσης λέει· «Προσέχετε πῶς συμπεριφέρεσθε⁹⁸. εἶναι φοβερό νά πέσει κανεῖς στά χέρια τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ⁹⁹». Κραυγάζει μάλιστα καί ὁ μακάριος Πέτρος, ὁ κορυφαῖος ἀπό τούς Ἀποστόλους, γιά κείνη τή μέρα, λέγοντας· «Ἡ μέρα τοῦ Κυρίου θά ἔρθει ἔτσι, ὅπως ὁ κλέφτης τή νύχτα, καί γι' αὐτή τή μέρα οἱ οὐρανοί πυρακτωμένοι θά διαλυθοῦν, καί τά στοιχεῖα τῆς φύσης θά λειώσουν ἀπό τή φωτιά»¹⁰⁰. Καί γιατί μιλοῦν γιά Προφῆτες καί Ἀποστόλους; Ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης καί Κύριός μας προεῖπε γιά κείνη τή μέρα, λέγοντας· «Προσέχετε μήπως οἱ καρδιές

94. Ἀββακ. 3, 1 καί 16.

95. Δευτ. 32, 35 καί 39.

96. Ψαλ. 49, 3.

97. Ρωμ. 2, 16.

98. Ἐφεσ. 5, 15.

99. Ἐβρ. 10, 31.

100. Β' Πέτρ. 3, 12 καί 10.

ἀνακράζει, λέγων· Κύριε, εἰσακήκοα τήν ἀκοήν σου καί ἐφοβήθην, καί εἰσῆλθε τρόμος εἰς τὰ ὀσῆ μου. Ἄλλος Προφήτης βοᾷ ἐκ προσώπου Κυρίου, λέγων· ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω, καί οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας ὁ θεόφατος Δαυὶδ ἔλεγεν· ὁ Θεός ἐμφανῶς ἦξει, ὁ Θεός ἡμῶν, καί οὐ παρασιωπήσεται· πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καί κύκλω αὐτοῦ καταιγὶς σφόδρα. Περὶ ταύτης τῆς ἡμέρας βοᾷ καί Παῦλος ὁ ἀπόστολος· ἐν ἡμέρᾳ, ἣ κρίνει ὁ Θεός τά κρυπτά τῶν ἀνθρώπων κατὰ τό εὐαγγέλιόν μου. Καί πάλιν λέγει· βλέπετε πῶς περιπατεῖτε· φοβερόν τό ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. Βοᾷ δέ καί ὁ μακάριος Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, λέγων· ἡ ἡμέρα Κυρίου, ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται, δι' ἣν οἱ οὐρανοί πυρούμενοι λυθήσονται, καί στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. Καί τί λέγω περὶ Προφητῶν καί Ἀποστόλων; Αὐτὸς ὁ Δεσπότης ἡμῶν καί Κύριος περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης προεμαρτύρατο, λέγων· βλέ-

σας γίνουιν ἀναΐσθητες ἀπό τήν κραιπάλη καί τή μέθη καί τίς βιωτικές φροντίδες, καί σᾶς ἔρθει ξαφνικά ἐκεῖνη ἡ μέρα· διότι θά ἔρθει σάν παγίδα σέ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους πού κατοικοῦν ἐπάνω σ' ὄλη τή γῆ¹⁰¹. Ἀγρυπνᾶτε λοιπόν¹⁰², διότι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θά ἔρθει τήν ὥρα πού δέν τό περιμένετε¹⁰³. καί ἀγωνισθεῖτε νά μπεῖτε ἀπό τή στενή πύλη, πού ὀδηγεῖ στή ζωή¹⁰⁴».

Ἄς βαδίσουμε, ἀδελφοί μου, σ' αὐτό τό δρόμο, γιά νά κληρονομήσουμε τήν αἰώνια ζωή· διότι ἐκεῖνος πού βαδίζει αὐτό τό δρόμο, εἶναι φανερό ὅτι θά κληρονομήσει τήν αἰώνια ζωή. Αὐτός δηλαδή ὁ δρόμος εἶναι ἡ ζωή. Διότι, ἂν καί εἶναι λίγοι αὐτοί πού τόν βρίσκουν¹⁰⁵, ὅμως ἐμεῖς, ἀγαπητοί, ἄς μὴν ξεστρατίσουμε ἀπ' αὐτόν. Κανείς ἀπό σᾶς νά μὴ βαδίσει ἔξω ἀπ' αὐτό τό δρόμο, γιά νά μὴν πάει στήν ἀπώλεια, ὅπως λέει καί ὁ Προφήτης· «μήπως κάποια στιγμή ὀργισθεῖ ὁ Κύριος, καί ἀπολεσθεῖτε ἔξω ἀπό τό δρόμο τῆς δικαιοσύνης»¹⁰⁶. Ἄς ἀκούσουμε τόν Δεσπότη πού λέει· «Ἐγώ εἶμαι τό φῶς τοῦ κόσμου. Ἐγώ εἶμαι ὁ καλός ποιμένας. Ἐγώ εἶμαι ἡ ζωή. Ἐγώ εἶμαι ἡ θύρα· ὅποιος θά μπεῖ ἀπό μένα, θά σωθεῖ. Ἐγώ εἶμαι ὁ δρόμος· ὅποιος ἀκολουθεῖ ἐμένα, δέ θά σκοντάφει, ἀλλά θά ἔχει τό φῶς τῆς ζωῆς»¹⁰⁷.

101. Λουκ. 21, 34-35.

102. Ματθ. 25, 13.

103. Ματθ. 24, 44.

104. Λουκ. 13, 24 καί Ματθ. 7, 14.

105. Ματθ. 7, 14.

106. Ψαλ. 2, 12.

107. Ἰω. 8, 12· 10, 11· 11, 25·

10, 9· 14, 6· 8, 12.

πετε μήποτε βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν ἐν κραιπάλη καί μέθη καί μερίμναις βιωτικαῖς, καί αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῆ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη· ὡς παγίς γάρ ἐπελεύσεται ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται· καί ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης τῆς ἀπαγούσης εἰς τὴν ζωὴν.

Δι' αὐτῆς, ἀδελφοί μου, βαδίσωμεν τῆς ὁδοῦ, ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν· ὁ γὰρ ταύτην βαδίζων, δῆλον ὅτι τὴν ζωὴν κληρονομήσει τὴν αἰώνιον. Αὕτη γὰρ ἡ ὁδὸς ἐστὶν ἡ ζωή. Εἰ γὰρ καί ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν, ἀλλ' ἡμεῖς, ἀγαπητοί, μὴ ἀποτύχωμεν αὐτῆς. Μηδεὶς ἐξ ὑμῶν ἔξω αὐτῆς βαδίση, ἵνα μὴ εἰς ἀπώλειαν ἀπέλθῃ, καθὼς καί ὁ Προφήτης λέγει· μήποτε ὀργισθῆ Κύριος, καί ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ἀκούσωμεν τοῦ Δεσπότη λέγοντος· ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται. Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός· ὁ ἐμοὶ ἀκολουθῶν οὐ μὴ προσκόψῃ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Ἄς βαδίσουμε λοιπόν αὐτό τόν μακάριο δρόμο, πού βάδισαν ὅλοι ὅσοι πόθησαν τόν Χριστό. Οἱ πορεῖες αὐτοῦ τοῦ δρόμου εἶναι δύσκολες, ἀλλά ἡ ἀνάπαυση εἶναι μακάρια. Οἱ πορεῖες αὐτοῦ τοῦ δρόμου εἶναι λυπηρές, ἀλλά ἡ ἀνταπόδοση εἶναι χαρά. Οἱ πορεῖες αὐτοῦ τοῦ δρόμου εἶναι στενόχωρες, ἀλλά τό κατάλυμα εἶναι εὐρύχωρο. Οἱ πορεῖες αὐτοῦ τοῦ δρόμου εἶναι ἡ μετάνοια, ἡ νηστεία, ἡ προσευχή, ἡ ἀγρυπνία, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ πνευματική ταπείνωση, ἡ περιφρόνηση τοῦ σώματος, ἡ φροντίδα τῆς ψυχῆς, ἡ χαμαικοιτία, ἡ ἀλουσία, ἡ ξηροφαγία, ἡ πείνα, ἡ δίψα, ἡ γύμνια, ἡ ἐλεημοσύνη, τά δάκρυα, τό πένθος, ὁ στεναγμός, οἱ γονυκλισίες, οἱ ἐξευτελισμοί, οἱ διωγμοί, οἱ ἀρπαγές, οἱ κολαφισμοί, οἱ κόποι ἀπό τίς ἐργασίες τῶν χειρῶν, οἱ κίνδυνοι, οἱ ἐπιβουλές, τό νά μᾶς λοιδοροῦν καί νά ὑπομένουμε, τό νά μᾶς μισοῦν καί νά μή μισοῦμε, τό νά μᾶς βλάπτουν καί νά ἀνταποδίδουμε καλό, τό νά συγχωροῦμε τίς ἀδικίες σ' ἐκείνους πού μᾶς ἀδίκησαν¹⁰⁸, τό νά θυσιάζουμε τή ζωή μας γιά τούς ἀγαπητούς¹⁰⁹, καί στό τέλος, τό νά χύσουμε τό αἷμα μας γιά τόν Χριστό, ὅταν τό ἀπαιτεῖ ὁ καιρός. Ὅποιος βαδίζει τίς πορεῖες αὐτῆς τῆς στενῆς πύλης καί αὐτοῦ τοῦ δρόμου, πού εἶναι γεμάτος θλίψεις, θά λάβει μακάρια τήν οὐράνια ἀνταπόδοση, πού δέν ἔχει ποτέ τέλος.

108. Πρβλ. Ματθ. 6, 12.

109. Πρβλ. Ἰω. 15, 13.

Ταύτην οὖν τήν μακαρίαν ὁδόν βαδίσωμεν, ἣν ἐβάδισαν πάντες οἱ ποθήσαντες τόν Χριστόν. Ταύτης τὰ βαδίσματα θλιβερά, ἀλλ' ἡ ἀνάπαυσις μακαρία. Ταύτης τὰ βαδίσματα σκυθρωπά, ἀλλ' ἡ ἀνταπόδοσις χαρά. Ταύτης τὰ βαδίσματα στενά, ἀλλά τό κατάλυμα εὐρύχωρον. Ταύτης τὰ βαδίσματα μετάνοια, νηστεία, προσευχή, ἀγρυπνία, ταπεινοφροσύνη, πτωχεία πνευματική, περιφρόνησις σαρκός, ἐπιμέλεια ψυχῆς, χαμοκοιτία, ἀλουσία, ξηροφαγία, πείνα, δίψα, γυμνότης, ἐλεημοσύνη, δάκρυα, πένθος, στεναγμός, γονυκλισίαι, ἀτιμιαί, διωγμοί, ἀρπαγαί, κολαφισμοί, κόποι διὰ τῶν χειρῶν, κίνδυνοι, ἐπιβουλαί, τό λοιδορεῖσθαι καί ὑπομένειν, τό μισεῖσθαι καί μή μισεῖν, τό κακὰ πάσχειν καί καλὰ ἀποδιδόναι, τό ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τὰ ὀφειλήματα, τό τιθέναι τήν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν φίλων, τέλος δέ, τό ἐκχεῦσαι τό αἷμα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ καιρὸς ἀπαιτῆ. Ταύτης τῆς στενῆς πύλης καί τεθλιμμένης ὁδοῦ τὰ βαδίσματα εἴ τις ἔχει, μακαρίαν λήφεται τήν ἀνταπόδοσιν τήν τῶν οὐρανῶν, ἧς οὐκ ἔστι τέλος ποτέ.

Ἄπεναντίας, εἶναι πλατεία ἢ πύλη καί εὐρύχωρος ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στήν ἀπώλεια¹¹⁰. Οἱ πορεῖες αὐτοῦ τοῦ δρόμου στήν παρούσα ζωὴ προξενοῦν χαρά, ἀλλά ἐκεῖ προξενοῦν λύπη. Ἐδῶ εἶναι εὐχάριστες, ἐκεῖ ὅμως εἶναι πικρότερες ἀπό τή χολή. Ἐδῶ εἶναι ἔλαφρες, ἐκεῖ ὅμως εἶναι βαρεῖες καί ὀδυνηρές. Ἐδῶ φαίνονται σάν μηδαμινές καί ἀσήμαντες, ἐκεῖ ὅμως κυκλώνουν σάν ἄγρια θηρία αὐτούς πού τίς κάνουν καί δέ μετανοοῦν, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Προφήτη· διότι λέει· «Κατά τή μέρα τῆς δοκιμασίας, ἡ ἀνομία τῶν ποδιῶν μου θά μέ κυκλώσει»¹¹¹. δηλαδή ἡ πονηρία αὐτῆς τῆς ζωῆς, πού σημαίνει, οἱ πορεῖες τοῦ εὐρύχωρου δρόμου, τίς ὁποῖες καί ὁ Ἄπόστολος ἀπαρίθμησε κατά ἓνα μέρος, λέγοντας· «Αὐτές εἶναι ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ἡ ἀσέλγεια, ἡ εἰδωλολατρία, ἡ φιλονεικία, ἡ ζήλια, ὁ θυμός, ἡ διχόνοια, οἱ φθόνοι, οἱ φόνοι καί τά παρόμοια μ' αὐτά»¹¹². Οἱ πορεῖες τοῦ εὐρύχωρου δρόμου εἶναι ἐπίσης καί οἱ ἀστειότητες, οἱ κραυγές, οἱ ἀπολαύσεις, οἱ κιθάρες, οἱ αὐλοί, οἱ χοροί, τά λουτρά, τά ἀπαλά ἐνδύματα, τά πλούσια τραπέζια, τά χειροκροτήματα καί οἱ θόρυβοι, ὁ ἀμέριμος ὕπνος, τά μαλακά στρώματα καί τά πολυτελῆ ἀνάκλιντρα, ἡ λαιμαργία, ἡ μισαδελφία, καί τό χειρότερο ἀπ' ὅλα, ἡ ἀμετανοησία καί τό νά μήν ἔχει ποτέ κανεῖς στή μνήμη του τήν ἀναχώρησή του ἀπό αὐτή τή ζωή.

110. Ματθ. 7, 13.

112. Γαλ. 5, 19.

111. Ψαλ. 48, 6.

Πλατεία δέ ἢ πύλη καί εὐρύχωρος ἡ ὁδός ἢ ἀπάγουσα εἰς τήν ἀπώλειαν. Ταύτης τὰ βαδίσματά εἰσι πρὸς μὲν τὸ παρὸν χαροποιά, ἀλλ' ἐκεῖθεν λυπηρά. Ἐνθεν γλυκέα, ἐκεῖθεν δὲ πικρότερα χολῆς. Ἐνθεν ἔλαφρά, ἐκεῖθεν δὲ βαρέα καί ἐπώδυνα. Ὡδε φαίνονται ὡς μηδαμινὰ καί οὐδὲν ὄντα, ἐκεῖ δὲ ὡσπερ θῆρες ἄγριοι κυκλοῦσι τοὺς ἐπιτελοῦντας καί μὴ μετανοοῦντας, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Προφήτου· φησὶ γάρ· ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου κυκλώσει με· τουτέστιν ἡ πονηρία τοῦ βίου τούτου, ἡγουν τῆς πλατείας ὁδοῦ τὰ βαδίσματα, ἅπερ καί ὁ Ἄπόστολος ἐν μέρει ἀπηρίθμησε, λέγων· ἅτινά ἐστι πορνεία, μοιχεία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, ἔρις, ζῆλος, θυμός, διχοστασία, φθόνοι, φόνοι καί τὰ ὅμοια τούτοις. Τῆς πλατείας ὁδοῦ εἰσι τὰ βαδίσματα ὡσαύτως δὲ καί γελοῖα, κραυγαί, τρυφαί, κιθάραι, αὐλοί, χορεύματα, λουτρά, μαλακά ἐνδύματα, ἄριστα πολυτελῆ, κρότοι χειρῶν καί θόρυβοι, ὕπνοι ἀμέριμοι, στρωμαὶ ἀπαλαί καί κλῖναι διάφοροι, ἀδηφαγία, μισαδελφία, τὸ δὲ πάντων χειρόν, ἀμετανόησις καί τὸ μηδέποτε μνημονεύειν τῆς ἐξόδου τῆς ἐκ τοῦ βίου.

Αὐτές εἶναι οἱ πορεῖες ἐκείνου τοῦ ἐπικίνδунου δρόμου, τόν ὁποῖο πολλοί εἶναι αὐτοί πού τόν βαδίζουν, καί γι' αὐτό θά βροῦν τό κατάλυμα ὅπως τούς πρέπει. Ἐντί γιά τήν ἀπόλαυση τήν πείνα, ἀντί γιά τή μέθη τή δίψα, ἀντί γιά τήν ἀνάπαυση τή λύπη, ἀντί γιά τό γέλιο τό θρῆνο, ἀντί γιά τήν κιθάρα τό κλάμα, ἀντί γιά τήν παχυσαρκία τό σκουλήκι, ἀντί γιά τήν ἀφροντισιά τή στέρηση, ἀντί γιά τούς χορούς τό νά εἶναι μέ τούς δαίμονες, ἀντί γιά τίς μαγεῖες καί τίς γητειές καί τίς ἄλλες πονηρές ἀσχολίες τό ἐξώτερο σκότος, τή γέεννα τῆς φωτιᾶς καί τά παρόμοια μ' αὐτά, πού εἶναι τά βοσκοτόπια τοῦ θανάτου, ὅπου αὐτός βόσκει τά πρόβατά του καί τούς μαθητές καί φίλους του, αὐτούς δηλαδή πού βαδίζουν τόν πλατύ καί εὐρύχωρο δρόμο, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Προφήτη· διότι λέει· «Τούς ἔβαλε, σάν πρόβατα, στόν ἄδη· ὁ θάνατος θά τούς βόσκει»¹¹³. Ἐμεῖς ὁμως, ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἀπομακρυνόμενοι ἀπό ἐκεῖνο τόν ἐπικίνδунο δρόμο, ἄς ἀκούσουμε τόν Κύριο πού λέει· «Νά ἀγωνίζεσθε νά μπεῖτε ἀπό τή στενή πύλη· διότι σᾶς λέω ὅτι πολλοί θά ζητήσουν νά μποῦν καί δέ θά τή βροῦν»¹¹⁴. Καί ἄλλα πολλά ὅμοια μ' αὐτά κηρύττουν ὁ Κύριος καί ὅλοι οἱ θεοφόροι.

Αὐτή τή μέρα ἔχοντας στό νοῦ τους οἱ ἅγιοι Μάρτυρες, δέ λυ-

113. Ψαλ. 48, 15.

114. Λουκ. 13, 24.

Ταῦτά εἰσι τὰ βαδίσματα τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ὁδοῦ, ἣν πολλοί εἰσιν οἱ ὀδεύοντες, διό καί τό κατάλυμα ἐπιτήδειον εὐρήσουσιν. Ἐντί τῆς τρυφῆς τήν πείναν, ἀντί τῆς μέθης τήν δίψαν, ἀντί τῆς ἀναπαύσεως τήν ὀδύνην, ἀντί τοῦ γέλωτος τόν ὀδυρμόν, ἀντί τῆς κιθάρας τόν κλαυθμόν, ἀντί τῆς πολυσαρκίας τόν σκώληκα, ἀντί τῆς ἀμεριμνίας τήν οἰκονομίαν, ἀντί τῶν χορευμάτων τό εἶναι μετὰ τῶν δαιμόνων, ἀντί τῶν περιεργιῶν καί γοητειῶν καί λοιπῶν ἐπιτηδευμάτων πονηρῶν τό ἐξώτερον σκότος, τήν γέενναν πυρός καί τά τούτων ὅμοια, ἅπερ εἰσιν αἱ νομαί τοῦ θανάτου, ἔνθα ποιμαίνει τά ἴδια πρόβατα καί τούς ἰδίους μαθητάς καί φίλους, τούς βαδίζοντας τήν πλατεῖαν καί εὐρύχωρον ὁδόν, κατὰ τόν λόγον τοῦ Προφήτου· φησὶ γάρ· ὡς πρόβατα ἐν ἄδη ἔθετο· θάνατος ποιμανεῖ αὐτούς. Ἐμεῖς δέ, ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἐκκλίνοντες ἐκ τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ὁδοῦ, ἀκούσωμεν τοῦ Κυρίου λέγοντος· ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· λέγω γάρ ὑμῖν ὅτι πολλοί ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καί οὐχ εὐρήσουσι. Καί πολλά ἕτερα ὁ Κύριος καί πάντες οἱ θεοφόροι ὅμοια τούτοις βοῶσι.

Ταύτην τήν ἡμέραν κατὰ νοῦν λαβόντες οἱ ἅγιοι Μάρτυρες, οὐκ ἠλέησαν

πήθησαν τὰ σώματά τους, ἀλλά ἔδειξαν ὑπομονή σέ κάθε εἶδος βασανιστηρίων, μέ χαρά γιά τήν ἐλπίδα τῶν στεφάνων. Ἄλλοι ἀγωνίσθησαν σέ ἐρήμους καί σέ βουνά μέ νηστεία καί παρθενία, ἀλλά καί τώρα ἀγωνίζονται, ὄχι μόνο ἄνδρες, ἀλλά καί γυναῖκες, πού εἶναι τό ἀδύνατο φῦλο, καί πού, ἀφοῦ βάδισαν τή στενή πύλη καί τόν θλιμμένο δρόμο¹¹⁵, ἄρπαξαν τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν¹¹⁶. Ποιός λοιπόν θά ἀντέξει ἐκείνη τήν ντροπή, ὅταν ἐκείνη τή μέρα θά στεφανωθοῦν γυναῖκες καί θά ντροπιασθοῦν πολλοί ἄνδρες; Διότι δέν ὑπάρχει ἐκεῖ ἄνδρας καί γυναῖκα¹¹⁷, ἀλλά καθένας θά λάβει τόν δικό του μισθό, ἀνάλογα μέ τόν κόπο του¹¹⁸. Καί αὐτό δέν συνέβη μόνο στίς ἐρήμους καί στά βουνά, ἀλλά πολύ περισσότερο στίς πόλεις καί στά χωριά καί στά νησιά καί στίς ἐκκλησίες ἔλαμψαν τὰ πλήθη τῶν σωζομένων, μέ τό νά φυλάξει ὁ καθένας μέ προθυμία τίς ἐντολές τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ στή δική του τάξη: ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι καί οἱ ἄλλες τάξεις τῆς Ἐκκλησίας· βασιλεῖς καί ἄρχοντες, ἀρχές καί ἐξουσίες. Διότι ὁ Δεσπότης Θεός δέν ἔκανε διακρίσεις, οὔτε προτίμησε ἕναν τόπο ἀπό ἄλλον, ἀλλά ἔτσι εἶπε· «Ὅπου εἶναι συγκεντρωμένοι στό ὄνομά μου, δηλαδή καί στήν ἔρημο καί στά βουνά, ἢ στά σπήλαια ἢ στίς πόλεις ἢ στά χωριά ἢ στά νησιά ἢ σέ κάθε τό-

115. Ματθ. 7, 14.

117. Γαλ. 3, 28.

116. Πρβλ. Ματθ. 11, 12.

118. Α' Κορ. 3, 8.

τὰ ἐαυτῶν σώματα, ἀλλά πᾶν εἶδος κολαστηρίων ὑπέμειναν, χαίροντες τῇ ἐλπίδι τῶν στεφάνων. Ἄλλοι ἐν ἐρημίαις καί ὄρεσιν, ἐν νηστεία καί παρθενία ἠγωνίσαντο, καί νῦν ἀγωνίζονται, οὐ μόνον ἄνδρες, ἀλλά καί γυναῖκες, τό ἀσθενέστερον μέρος, καί τήν στενήν πύλην καί τεθλιμμένην ὁδὸν βαδίσασαι ἤρπασαν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τίς οὖν ὑπομενεῖ τήν αἰσχύνην ἐκείνην, ὅτε γυναῖκες στεφανωθήσονται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνη καί πολλοὶ ἄνδρες καταισχύνονται; Οὐκ ἔστι γάρ ἐκεῖ ἄρσεν καί θῆλυ, ἀλλ' ἕκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήφεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Οὐ μόνον δὲ ἐν ταῖς ἐρήμοις καί ὄρεσι τοῦτο γέγονεν, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἐν ταῖς πόλεσι καί ἐν ταῖς κώμαις καί ἐν ταῖς νήσοις καί ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὰ πλήθη τῶν σωζομένων ἐξέλαμψαν, σπουδαίως ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι τὰς ἐντολάς τοῦ Δεσπότη φυλάξαντες· ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι καί τὰ λοιπὰ τάγματα τῆς Ἐκκλησίας· βασιλεῖς τε καί ἄρχοντες, ἀρχαί τε καί ἐξουσίαι. Οὐ γάρ ὁ Δεσπότης Θεός διαφορὰς ἐποίησεν, ἢ προετίμησε τόπον τοῦ τόπου, ἀλλ' οὕτως ἔφη· ὅπου ἐὰν ὦσιν εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα συνηγμένοι, τουτέστι καί ἐν ἐρημίᾳ καί ἐν ὄρεσιν, ἢ ἐν σπηλαίοις ἢ ἐν

πο τῆς κυριαρχίας μου, ἐκεῖ εἶμαι ἀνάμεσά τους¹¹⁹, καί μαζί τους θά εἶμαι ὡς τή συντέλεια τοῦ κόσμου¹²⁰, καί στή μέλλουσα ζωὴ ἐγὼ θά τοὺς ποιμαίνω, στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες».

Ὁ μακάριος Δαβίδ φέρνοντας στό νοῦ του ἐκεῖνο τό φοβερό δικαστήριο καί τόν ἀκολάκευτο Δικαστή, ἔβρεχε κάθε νύχτα μέ τά δάκρυά του τό κρεβάτι του¹²¹, καί παρακαλοῦσε τόν Θεό, λέγοντας: «Κύριε, μήν μπεῖς σέ κρίση μέ τόν δοῦλο σου, οὔτε νά θελήσεις νά ἐκδώσεις ἀπόφαση γιά μένα, φιλόθρωπε. Ἐπειδή δηλαδή στεροῦμαι ἀπό κάθε ἀπολογία, γι' αὐτό ἰκετεύω τήν ἀγαθότητά σου, νά μήν μπεῖς σέ κρίση μέ τόν δοῦλο σου· διότι, ἂν θελήσεις νά τό κάνεις αὐτό, δέ θά βγεῖ δικαιωμένος μπροστά σου κανεῖς ἄνθρωπος»¹²². Βλέπετε, ἀδελφοί, τόν μακάριο Δαβίδ ὅτι φοβόταν ἐκείνη τή μέρα καί ὥρα, καί παρακαλοῦσε, καί ἐτοιμαζόταν γιά ἀπολογία.

Ἐλᾶτε λοιπόν καί σεῖς, ἀδελφοί φιλόχριστοι, προτοῦ νά ἔρθει ἐκείνη ἡ μέρα, προτοῦ νά διαλυθεῖ ἡ πανήγυρη, προτοῦ νά ἔρθει φανερά ὁ Θεός καί μᾶς βρεῖ ἀπροετοίμαστους. Ἄς προλάβουμε τήν παρουσία του μέ τήν ἐξομολόγηση¹²³, μέ τή μετάνοια, μέ τίς προσευχές, μέ τίς νηστεῖες, μέ τά δάκρυα, μέ τίς φιλοξενίες. Ἄς προλάβ-

119. Ματθ. 18, 20.

120. Ματθ. 28, 20.

121. Ψαλ. 6, 7.

122. Πρβλ. Ψαλ. 142, 2.

123. Ψαλ. 94, 2.

πόλεσιν ἢ ἐν κώμαις ἢ ἐν νήσοις ἢ ἐν παντί τόπῳ τῆς δεσποτείας μου, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν, καί μετ' αὐτῶν ἔσομαι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καί ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐγὼ ποιμανῶ αὐτοὺς εἰς ἀπέραντους αἰῶνας.

Ἐκεῖνο τό φοβερόν δικαστήριον καί τόν ἀκολάκευτον Δικαστήν ἐννοῶν ὁ μακάριος Δαυίδ, καθ' ἐκάστην νύχτα τήν κλίνην τοῖς δάκρυσιν ἔβρεχε, καί παρεκάλει τόν Θεόν, λέγων· Κύριε, μή εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, μηδὲ θελήσῃς εἰπεῖν δίκην μετ' ἐμοῦ, φιλόθρωπε. Πάσης γάρ ἀπολογίας ἀπορῶν, διὰ τοῦτο δυσωπῶ τήν σὴν ἀγαθότητα, μή εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου· ἐὰν γάρ τοῦτο βουλευθῆς ποιῆσαι, οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. Ὁρᾶτε, ἀδελφοί, τόν μακάριον Δαυίδ φοβούμενον τήν ἡμέραν ἐκείνην καί ὥραν, παρακαλοῦντά τε καί πρὸς ἀπολογίαν εὐτρεπιζόμενον.

Δεῦτε οὖν καί ἡμεῖς, ἀδελφοί φιλόχριστοι, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τήν ἡμέραν ἐκείνην, πρὶν λυθῆναι τήν πανήγυριν, πρὶν ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξῃ καί εὕρῃ ἡμᾶς ἀνετοίμους. Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, ἐν μετάνοιᾳ, ἐν προσευχαῖς, ἐν νηστεῖαις, ἐν δάκρυσιν, ἐν ξενοδοχίαις. Προφθάσωμεν, πρὶν

βουμε, προτοῦ νά ἔρθει αὐτός φανερά καί μᾶς βρεῖ ἀπροετοιμαστους. Ἄς μή σταματήσουμε νά μετανοοῦμε καί νά παρακαλοῦμε μέ κόπο, καί νά ἐτοιμαζόμαστε γιά τήν προὑπάντηση τοῦ Κυρίου, ὅλοι μαζί, ἄνδρες καί γυναῖκες, πλούσιοι καί φτωχοί, δοῦλοι καί ἐλεύθεροι, γέροι καί νέοι.

Προσέχετε μήπως πεῖ κανεῖς ὅτι ἔκανα πολλές ἀμαρτίες καί δέν περιμένω συγχώρηση. Ἐκεῖνος πού λέει αὐτό, δέ γνωρίζει ὅτι ὁ Θεός εἶναι Θεός αὐτῶν πού μετανοοῦν· ὁ ὁποῖος ἦρθε στή γῆ γιά κείνους πού εἶναι ἄρρωστοι· ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι «γίνεται χαρά γιά ἕναν ἀμαρτωλό πού μετανοεῖ»¹²⁴. ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι «δέν ἦρθα νά καλέσω δίκαιους, ἀλλά ἀμαρτωλούς σέ μετάνοια»¹²⁵. Καί αὐτή εἶναι ἡ ἀληθινή μετάνοια, τό νά ἀπομακρυνθεῖ δηλαδή κανεῖς ἀπό τήν ἀμαρτία καί νά τήν μισήσει, σύμφωνα μέ τόν Δαβίδ πού λέει· «Μίσησα καί σιχάθηκα τήν ἀμαρτία»¹²⁶, καί «Ἔδωσα ὄρκο καί ἔμεινα σταθερός, γιά νά φυλάξω τίς ἐντολές σου»¹²⁷. Καί τότε ὁ Θεός δέχεται μέ χαρά ἐκεῖνον πού ἔρχεται σ' αὐτόν.

Προσέχετε ὅμως μήπως κανεῖς τολμήσει καί πεῖ ὅτι «δέν ἀμάρτησα». Ὅποιος τό λέει αὐτό εἶναι τυφλός καί κοντόφθαλμος καί ἐξαπατᾷ τόν ἑαυτό του, καί δέ γνωρίζει πῶς τόν ξεγελᾷ ὁ Σατανάς

124. Λουκ. 15, 7 καί 10.

125. Ματθ. 9, 13.

126. Ψαλ. 118, 163.

127. Ψαλ. 118, 106.

αὐτόν ἐμφανῶς ἤξειν καί εὐρεῖν ἡμᾶς ἀνετοιμούς. Μή παυσώμεθα μετανοεῖν καί παρακαλεῖν ἐμπόνως, καί ἐτοιμάζεσθαι εἰς τήν τοῦ Κυρίου ἀπάντησιν, πάντες ὁμοῦ, ἄνδρες καί γυναῖκες, πλούσιοι καί πένητες, δοῦλοι καί ἐλεύθεροι, πρεσβῦται καί νέοι.

Ὅρατε μή τις εἶπη ὅτι πολλὰ ἤμαρτον καί οὐκ ἔχω ἄφεσιν. Ὁ λέγων τοῦτο, οὐκ οἶδεν ὅτι ὁ Θεός ἐστι τῶν μετανοούντων· ὁ διὰ τοὺς κακῶς ἔχοντας παραγενόμενος· ὁ εἰπὼν ὅτι χαρά γίνεται ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι· ὁ εἰπὼν ὅτι οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλά ἀμαρτωλούς εἰς μετάνοιαν. Αὕτη δέ ἐστίν ἡ ἀληθὴς μετάνοια, τὸ ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας καί μισῆσαι αὐτήν, κατὰ τὸν λέγοντα, ἀδικίαν ἐμίσησα καί ἐβδελυξάμην, καί τὸ ὦμοσα καί ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματά σου. Καί τότε ὁ Θεός μετὰ χαρᾶς δέχεται τὸν προσερχόμενον αὐτῷ.

Βλέπετε δέ μή τις εἶπη τολμήσας ὅτι οὐχ ἤμαρτον. Ὁ λέγων τοῦτο τυφλός ἐστι, μυωπάζων καί ἑαυτὸν φρεναπατᾷ, καί οὐκ οἶδε πῶς κλέπτει αὐτόν ὁ

καί στά λόγια καί στά ἔργα, καί μέ τήν ἀκοή καί μέ τό βλέμμα καί μέ τήν ἀφή καί μέ τούς λογισμούς. Διότι ποιός μπορεῖ νά καυχηθεῖ ὅτι ἔχει ἀγνή τήν καρδιά¹²⁸ καί καθαρές ὅλες τίς αἰσθήσεις του; Διότι κανείς δέν εἶναι ἀναμάρτητος· κανείς δέν εἶναι καθαρός ἀπό μολυσμό¹²⁹· κανείς ἀπό τούς ἀνθρώπους δέν εἶναι ἐντελῶς ἀθῶος, παρά μόνο αὐτός πού ἔγινε γιά μᾶς φτωχός, ἄν καί ἦταν πλούσιος¹³⁰. Αὐτός μόνο εἶναι ἀναμάρτητος: ἐκεῖνος πού σηκώνει τήν ἀμαρτία τοῦ κόσμου¹³¹, ἐκεῖνος πού θέλει νά σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι¹³², ἐκεῖνος πού δέ θέλει τό θάνατο τῶν ἀμαρτωλῶν¹³³, ὁ φιλόανθρωπος, ὁ πολυεύσπλαχνος, ὁ ἐλεήμων, ὁ ἀγαθός, ὁ φιλόψυχος, ὁ παντοδύναμος, ὁ σωτήρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὁ πατέρας τῶν ὀρφανῶν καί ὁ ὑπερασπιστής τῶν χηρῶν¹³⁴, ὁ Θεός ἐκείνων πού μετανοοῦν, ὁ γιατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων, ἡ ἐλπίδα τῶν ἀπελπισμένων, τό λιμάνι τῶν χειμαζομένων, ἡ βοήθεια τῶν ἀβοήθητων, ὁ δρόμος τῆς ζωῆς, ἐκεῖνος πού καλεῖ ὅλους σέ μετάνοια καί δέν ἀποστρέφεται κανέναν ἀπό ὅσους μετανοοῦν.

Σ' αὐτόν ἄς καταφύγουμε καί μεῖς· διότι ὅλοι οἱ ἀμαρτωλοί, ὅσοι κατέφυγαν σ' αὐτόν, βρῆκαν σωτηρία. Καί ἐμεῖς λοιπόν, ἀδελ-

128. Παροιμ. 20, 9.

129. Ἰώβ 14, 4-5.

130. Β' Κορ. 8, 9.

131. Ἰω. 1, 29.

132. Α' Τιμ. 2, 4.

133. Ἰεζ. 33, 11.

134. Ψαλ. 67, 6.

Σατανᾶς καί ἐν λόγοις καί ἐν ἔργοις, καί διὰ τῆς ἀκοῆς καί διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καί διὰ τῆς ἀφῆς καί διὰ τῶν λογισμῶν. Τίς γάρ καυχῆσεται ἀγνήν ἔχειν τήν καρδιάν, καί πάσας τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ καθαρὰς; Διότι οὐδείς ἀναμάρτητος· οὐδείς καθαρός ἀπό ρύπου· οὐδείς ἀνυπεύθυνος παντελῶς ἐν ἀνθρώποις, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ δι' ἡμᾶς πτωχεύσας, πλούσιος ὢν. Αὐτὸς ὁ μόνος ἀναμάρτητος, ὁ αἴρων τήν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ θέλων πάντα ἀνθρώπους σωθῆναι, ὁ μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τῶν ἀμαρτωλῶν, ὁ φιλόανθρωπος, ὁ πολυεύσπλαχνος, ὁ ἐλεήμων, ὁ ἀγαθός, ὁ φιλόψυχος, ὁ παντοδύναμος, ὁ σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καί κριτὴς τῶν χηρῶν, ὁ τῶν μετανοούντων Θεός, ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων, ἡ ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων, ὁ τῶν χειμαζομένων λιμὴν, ἡ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων, ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, ὁ πάντα πρὸς μετάνοιαν καλῶν καί μηδένα ἀποστρεφόμενος τῶν μετανοούντων.

Πρὸς τοῦτον καταφύγωμεν καί ἡμεῖς· πάντες γὰρ ὅσοι κατέφυγον ἀμαρτωλοὶ πρὸς αὐτὸν σωτηρίας ἔτυχον. Καί ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί μου, μὴ ἀπο-

φοί μου, ἄς μὴν ἀπελπισθοῦμε γιὰ τὴ σωτηρία μας. Ἀμαρτήσαμε; Ἄς μετανοήσουμε. Ἀμαρτήσαμε μύριες φορές; Μύριες φορές ἄς μετανοήσουμε. Γιὰ κάθε καλὸ ἔργο χαίρεται ὁ Θεός, ἐξαιρετικά ὁμως χαίρεται γιὰ τὴν ψυχὴ πού μετανοεῖ. Διότι πάνω σ' αὐτὴ γέρνει ὄλος μέ στοργή, καὶ τὴν ὑποδέχεται μέ τὰ ἴδια του τὰ χέρια, καὶ τὴν προσκαλεῖ, λέγοντας· «Ἐλᾶτε σ' ἐμένα ὄλοι οἱ κουρασμένοι¹³⁵, διότι ἐκεῖνον πού ἔρχεται σ' ἐμένα δέ θά τόν βγάλω ἔξω¹³⁶. Ἐλᾶτε σ' ἐμένα ὄλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ θά σᾶς ἀναπαύσω¹³⁵ στήν οὐράνια πόλη, ὅπου ἀναπαύονται ὄλοι οἱ ἅγιοί μου μέ μεγάλη χαρά. Ἐλᾶτε σ' ἐκείνη τὴ χαρὰ τὴν ἀνείπωτη, τὴν ἀνεκφραστή, τὴν ἀπερίγραπτη· σ' ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἐπιθυμοῦν νὰ κατανοήσουν οἱ Ἄγγελοι¹³⁷. ὅπου εἶναι οἱ χορεῖες καὶ οἱ τάξεις τῶν δικαίων. Ἐκεῖ ἡ ἀγκαλιά τοῦ Ἀβραάμ ὑποδέχεται ἐκείνους πού ὑπομένουν τίς θλίψεις, ὅπως καὶ τόν φτωχὸ κάποτε Λάζαρο¹³⁸. Ἐκεῖ ἀνοίγονται οἱ θησαυροὶ τῶν αἰώνιων μου ἀγαθῶν· ὅπου εἶναι ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μητέρα τῶν πρωτοτόκων¹³⁹. Ἐκεῖ εἶναι ἡ μακαρία γῆ τῶν πράων¹⁴⁰. Ἐλᾶτε σ' ἐμένα ὄλοι, καὶ ἐγὼ θά σᾶς ἀναπαύσω ἐκεῖ ὅπου ὄλα εἶναι ἤρεμα καὶ ἀτάραχα, ὅπου εἶναι τὰ φωτεινά

135. Ματθ. 11, 28.

136. Ἰω. 6, 37.

137. Α' Πέτρ. 1, 12.

138. Λουκ. 16, 22.

139. Πρβλ. Ἐβρ. 12, 22-23.

140. Πρβλ. Ματθ. 5, 5.

γνώμεν τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας. Ἡμάρτομεν; Μετανοήσωμεν. Μυριάκις ἡμάρτομεν; Μυριάκις μετανοήσωμεν. Ἐπὶ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ χαίρει ὁ Θεός, ἐξαιρέτως δὲ ἐπὶ μετανοούσῃ ψυχῇ. Ἐπὶ ταύτῃ γὰρ ὄλος ἐπικάμπτεται, καὶ ἰδίαις χερσὶν ὑποδέχεται, καὶ προσκαλεῖται, λέγων· δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, ὅτι τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἀναπαύσω ὑμᾶς εἰς τὴν ἄνω πόλιν, ἐνθα πάντες οἱ ἅγιοί μου ἐν μεγάλῃ χαρᾷ ἀναπαύονται. Δεῦτε εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τὴν ἀνεκλάλητον, τὴν ἀνείκαστον, τὴν ἀνεκδιήγητον· εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, <εἰς> ἃ ἐπιθυμοῦσιν Ἄγγελοι παρακύψαι· ὅπου οἱ χοροὶ καὶ τὰ τάγματα τῶν δικαίων. Ἐκεῖ ὁ κόλπος τοῦ Ἀβραάμ ὑποδέχεται τοὺς ὑπομένοντας τὰς θλίψεις, καθὼς καὶ τόν ποτε πτωχὸν Λάζαρον. Ἐκεῖ ἀνοίγονται οἱ θησαυροὶ τῶν αἰώνιων μου ἀγαθῶν, ἐνθα ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ μήτηρ τῶν πρωτοτόκων· ἐκεῖ ἐστὶν ἡ μακαρία γῆ τῶν πραέων. Δεῦτε πρὸς με πάντες, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς ἐκεῖ, ὅπου πάντα ἤρεμα καὶ ἀστασίαστα, ὅπου τὰ φωτεινά καὶ θεάρεστα,

καί θεάρεστα, ὅπου κανεῖς δέν ἀδικεῖ καί κανεῖς δέν διοικεῖται τυραννικά, ὅπου δέν ὑπάρχει πιά ἀμαρτία, οὔτε μολυσμός· ὅπου ὑπάρχει τό ἀπρόσιτο φῶς καί ἡ ἀνείπωτη χαρά.»

»Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι πού πενθοῦν¹⁴¹. Πενθήστε, μετανοήστε, ἐπιστρέψτε σ' ἐμένα, καί ἐγώ θά σᾶς ἀναπαύσω ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχει πιά πόνος, οὔτε δάκρυ, οὔτε φροντίδα, οὔτε μέριμνα, οὔτε θρήνος. Ἐπιστρέψτε, υἱοί τῶν ἀνθρώπων, καί ἐγώ θά σᾶς ἀναπαύσω ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχει πιά ἄνδρας καί γυναίκα, ὅπου δέν ὑπάρχει πιά Διάβολος, οὔτε θάνατος, οὔτε νηστεία, οὔτε λύπη, οὔτε φιλονεικία, οὔτε ζήλια, ἀλλά χαρά καί εἰρήνη καί ἀνάπαυση καί ἀγαλλίαση. Ἐπιστρέψτε σ' ἐμένα, καί ἐγώ θά σᾶς ἀναπαύσω ἐκεῖ ὅπου εἶναι τό νερό πού ξεδιψᾷ, καί ὅπου εἶναι ὁ χλοερός τόπος¹⁴², καί ἡ κληματαριά πού τήν φροντίζει ὁ Θεός ὅλου τοῦ κόσμου· σ' ἐκείνη τή μακάρια γῆ τῶν πράων, στήν ὁποία ἀπλώνω τά βλαστάρια μου ἐγώ ἡ ἀληθινή κληματαριά, πού ἀμπελουργός της ἀκούτε ὅτι εἶναι ὁ Πατέρας¹⁴³. Ἐλᾶτε ὅλοι οἱ κουρασμένοι καί φορτωμένοι, καί ἐγώ θά σᾶς ἀναπαύσω ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀφθαρτη ζωή καί ἡ εὐφροσύνη ἀπό κάθε ἀγαθό. Ἐλᾶτε σ' ἐμένα ὅλοι οἱ κουρασμένοι, καί ἐγώ θά σᾶς ἀναπαύσω ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει τό μόνο ποθητό, ἡ ἀδιάκοπη ἀγαλλία-

141. Ματθ. 5, 4.

143. Πρβλ. Ἰω. 15, 1.

142. Πρβλ. Ψαλ. 22, 2.

ὅπου οὐδεὶς ὁ ἀδικῶν οὐδὲ τυραννόμενος, ὅπου οὐκ ἔνι ἀμαρτία οὐδὲ μελάνωσις· ἔνθα φῶς τό ἀπρόσιτον καί χαρά ἀνεκκλάλητος.

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες. Πενθήσατε, μετανοήσατε, ἐπιστρέψατε πρὸς με, καὶ ἐγώ ἀναπαύσω ὑμᾶς ἔνθα οὐκέτι πόνος, οὐδὲ δάκρυον, οὐδὲ φροντίς, οὐδὲ μέριμνα, οὐδὲ ὀδυρμός. Ἐπιστρέψατε, υἱοί τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγώ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ὅπου οὐκέτι ἄρσεν καὶ θῆλυ, ὅπου οὐκέτι Διάβολος, οὐδὲ θάνατος, οὔτε νηστεία, οὔτε λύπη, οὔτε ἔρις, οὔτε ζῆλος, ἀλλά χαρά καί εἰρήνη καί ἀνάπαυσις καί ἀγαλλίασις. Ἐπιστράφητε πρὸς με, καὶ ἐγώ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ὅπου τὸ ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ ὁ τῆς χλόης τόπος, καὶ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων γεωργουμένη ἀμπελος· εἰς ἐκείνην τὴν μακαρίαν γῆν τῶν πραέων, ἐφ' ἧς ἐγώ ἡ ἀληθινή ἀμπελος βλαστάνω, ἧς γεωργὸν τὸν Πατέρα ἀκούετε. Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγώ ἀναπαύσω ὑμᾶς, ὅπου ἡ ἀκήρατος ζωὴ καὶ ἡ πάσης ἀγαθότητος εὐφροσύνη. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ ἐγώ ἀναπαύσω ὑμᾶς ἔνθα τὸ μόνον ἐράσμιον, τὸ διηνεκὲς ἀγαλλίαμα, ἡ αἰδῖος

ση, ἡ αἰώνια εὐφροσύνη, τό ανέσπερο φῶς, ὁ ἄδυτος ἥλιος. Σηκῶστε ἐπάνω σας τό ζυγὸ μου καὶ διδαχθεῖτε ὅτι εἶμαι πράος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά, καὶ θὰ βρεῖτε ἀνάπαυση στὶς ψυχές σας¹⁴⁴ ἐκεῖ ὅπου ἀκούγεται ὁ ἦχος αὐτῶν πού πανηγυρίζουν, ἐκεῖ ὅπου φανερώνονται οἱ κρυμμένοι θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσης¹⁴⁵. Ἐλᾶτε σ' ἐμένα ὅλοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει μεγάλη δωρεά, ἀνεκφραστή χαρὰ, ἀμετάβλητη ἀνάπαυση, ἀπέραντη εὐφροσύνη, ἀτέλειωτη ὕμνολογία, ἀσίγητη δοξολογία, ἀκατάπαυστη εὐχαριστία, ἀδιάκοπη θεολογία, ἀθάνατη βασιλεία, ἄπειρος πλοῦτος, ἀπέραντοι αἰῶνες, ἄβυσσος οἰκτιρμῶν, πέλαγος εὐσπλαχνίας καὶ φιλανθρωπίας, ἀγαθὰ πού δέν εἶναι δυνατὸ νὰ εἰπωθοῦν ἀπὸ ἀνθρώπινο στόμα, ἀλλὰ φανερώνονται κάπως μόνο μέ ἀμυδρές εἰκόνες. Ἐκεῖ ὑπάρχουν μυριάδες ἀγγέλων, πανηγύρεις πρωτοτόκων, θρόνοι ἀποστόλων, πρωτοκαθεδρίες προφητῶν, σκῆπτρα πατριαρχῶν, στεφάνια μαρτύρων, ἔπαινοι δικαίων. Ἐκεῖ εἶναι ἀποθησαυρισμένος ὁ μισθὸς κάθε ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ τάξης, καὶ ἔχει ἐτοιμασθεῖ ὁ τόπος. Ἐλᾶτε σ' ἐμένα, ὅλοι ὅσοι πεινᾶτε καὶ διψᾶτε τῆ δικαιοσύνη¹⁴⁶, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς γεμίσω μέ ἀγαθὰ, πού ποθήσατε· τὰ ὅποια μάτι δέν τὰ εἶδε καὶ αὐτί δέν τὰ ἄκουσε καὶ νοῦς ἀνθρώπου δέ συνέλαβε¹⁴⁷.

144. Ματθ. 11, 29.

145. Κολ. 2, 3.

146. Ματθ. 5, 6.

147. Α' Κορ. 2, 9.

εὐφροσύνη, τό ανέσπερον φῶς, ὁ ἄδυτος ἥλιος. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ὅτι πρῶός εἶμι καὶ ταπεινὸς τῆ καρδιά, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἔνθα ἦχος τῶν ἑορταζόντων, ἔνθα οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι ἀνακαλύπτονται. Δεῦτε πρὸς με πάντες, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς ἔνθα μεγάλη δωρεά, ἀνείκαστος χαρὰ, ἀμετάτρεπτος ἀνάπαυσις, ἀπέραντος εὐφροσύνη, ἄληκτος ὕμνολογία, ἀσίγητος δοξολογία, ἀκατάπαυστος εὐχαριστία, ἀδιάλειπτος θεολογία, ἀτελεύτητος βασιλεία, ἄπειρος πλοῦτος, ἀπέραντοι αἰῶνες, ἄβυσσος οἰκτιρμῶν, ἐλέους πέλαγος καὶ φιλανθρωπίας, ἀνθρωπίνοισι στόμασι λαληθῆναι μὴ δυνάμενα, ἀλλὰ μόνον δι' αἰνιγμάτων παραδηλούμενα. Ἐκεῖ μυριάδες ἀγγέλων, πρωτοτόκων πανηγύρεις, ἀποστόλων θρόνοι, προφητῶν προεδρία, σκῆπτρα πατριαρχῶν, μαρτύρων στέφανοι, δικαίων ἔπαινοι. Ἐκεῖ πάσης ἀρχῆς, ἐξουσίας καὶ τάξεως ὁ μισθὸς ἀπόκειται καὶ ὁ τόπος ἡτοιμάσται. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἐγὼ ἐμπλήσω ὑμᾶς ἀγαθῶν, ἃ ἐποθήσατε· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Ταῦτα γὰρ ἡτοιμάσα τοῖς μετα-

Διότι αὐτά τά ἐτοίμασα γιά κείνους πού μετανοοῦν καί ἐπιστρέφουν ἀπό τό δρόμο τους τόν πονηρό. Αὐτά τά ἐτοίμασα γιά κείνους πού ἔλεοῦν καί γιά τούς ταπεινόφρονες. Αὐτά τά ἐτοίμασα γιά κείνους πού πενθοῦν μέ μετάνοια. Αὐτά τά ἐτοίμασα γιά τούς εἰρηνοποιούς. Αὐτά τά ἐτοίμασα γιά κείνους πού γιά χάρη μου διώκονται καί συκοφαντοῦνται καί χλευάζονται. Ἐλᾶτε σ' ἐμένα ὅλοι οἱ φορτωμένοι, καί ἀποτινάξτε καί ρίξτε ἀπό πάνω σας τό φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν· διότι κανείς πού κατέφυγε σ' ἐμένα δέν ἔμεινε φορτωμένος, ἀλλά ἔριξε ἀπό πάνω του τήν κακή συνήθεια καί ἀπαρνήθηκε τήν τέχνη πού μέ κακία διδάχθηκε ἀπό τόν Διάβολο· διδάσκεται μάλιστα ἀπό μένα τήν καλή τέχνη. Οἱ μάγοι ὅταν ἤρθαν σ' ἐμένα ἀπαρνήθηκαν τή μαγεία καί διδάχθηκαν τή θεογνωσία¹⁴⁸. Οἱ τελῶνες ἐγκατέλειψαν τά τελώνια καί συγκρότησαν τίς Ἐκκλησίες¹⁴⁹. Οἱ διῶκτες σταμάτησαν τό διωγμό καί δέχθηκαν πρόθυμα νά διώκονται¹⁵⁰. Οἱ πόρνες μίσησαν τήν πορνεία καί ἀγάπησαν τή σωφροσύνη¹⁵¹. Ὁ ληστής ἐγκατέλειψε τούς φόνους, μέ τό νά ἀπαρνηθεῖ τή ληστρική τέχνη, καί δέχθηκε τήν εἰλικρινή πίστη, καί ἔγινε κάτοικος τοῦ παραδείσου¹⁵². Ἐλᾶτε λοιπόν καί σεις σ' ἐμένα, διότι ἐκεῖνον πού ἔρχεται σ' ἐμένα δέ θά τόν βγάλω ἔξω¹⁵³».

148. Ματθ. 2, 11.

149. Ματθ. 9, 9.

150. Πραξ. 9.

151. Λουκ. 7, 47· Ἰω. 4.

152. Λουκ. 23, 42-43.

153. Ἰω. 6, 37.

νοῦσιν ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. Ταῦτα ἠτοίμασα τοῖς ἐλεοῦσι καί τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι. Ταῦτα ἠτοίμασα τοῖς πενθοῦσιν ἐν μετάνοια. Ταῦτα ἠτοίμασα τοῖς εἰρηνοποιοῖς. Ταῦτα ἠτοίμασα τοῖς δι' ἐμέ διωκομένοις καί συκοφαντούμενοις καί ὄνειδιζομένοις. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ πεφορτισμένοι, καί ἀποτινάξατε καί ἀπορρίψατε ἀφ' ὑμῶν τό φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν· οὐδείς γάρ πρός με καταφεύγων ἔμεινε πεφορτισμένος, ἀλλά ἀπέρριψε τήν κακήν συνήθειαν καί ἀπέμαθεν ἦν κακῶς ἔμαθε παρά τοῦ Διαβόλου τέχνην· μανθάνει δέ παρ' ἐμοῦ τέχνην ἀγαθήν. Οἱ μάγοι προσελθόντες μοι ἀπέρριψαν τήν μαγείαν καί ἔμαθον θεογνωσίαν. Οἱ τελῶναι κατέλιπον τά τελώνια καί συνεστήσαντο τὰς ἐκκλησίας. Οἱ διῶκται ἐπαύσαντο τοῦ διώκειν καί κατεδέξαντο τοῦ διώκεσθαι. Αἱ πόρναι ἐμίσησαν τήν πορνείαν καί ἠγάπησαν τήν σωφροσύνην. Ὁ ληστής ἀπέθετο τούς φόνους, ἀπομαθὼν τήν ληστρικήν τέχνην, καί ἀνέλαβε τήν εἰλικρινῆ πίστιν, καί γέγονε τοῦ παραδείσου οἰκῆτωρ. Δεῦτε οὖν καί ὑμεῖς πρός με, ὅτι τόν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

Ἄκούσατε, ἀγαπητοί, τίς ὠφέλιμες ὑποσχέσεις καί τά γλυκά λόγια τοῦ σωτήρα τῶν ψυχῶν μας. Ποιός εἶδε τέτοιον φιλόστοργο πατέρα; Ποιός εἶδε τέτοιον καλό γιατρό; Ἐλάτε λοιπόν, ἄς προσκυνήσουμε καί ἄς προσπέσουμε σ' αὐτόν¹⁵⁴, ἔξομολογούμενοι τίς ἁμαρτίες μας. Δόξα στή φιλανθρωπία του. Δόξα στή μακροθυμία του. Δόξα στήν ἀγαθότητά του καί στή συγκατάβασή του. Δόξα στούς οἰκτιρμούς του. Δόξα στή βασιλεία του. Δόξα, τιμή καί προσκύνηση στό ὄνομά του, στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

Πάλι λέω, καί δέ θά σταματήσω νά λέω. Ἄς μή ραθυμήσουμε ἐμεῖς οἱ ἁμαρτωλοί· ἄς μή δειλιάσουμε· ἄς μή σταματήσουμε νά κραυγάζουμε σ' αὐτόν νύχτα καί μέρα μέ δάκρυα· διότι εἶναι εὐσπλαχνος καί ἀψευδής, καί θά ἀποδώσει ὅπωςδῆποτε τό δίκαιο ὅσων κραυγάζουν σ' αὐτόν νύχτα καί μέρα¹⁵⁵. Διότι αὐτός εἶναι ὁ Θεός ἐκείνων πού μετανοοῦν· ὁ Πατέρας καί ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα. Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα καί ἡ δύναμη, στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

154. Ψαλ. 94, 6.

155. Πρβλ. Λουκ. 18, 7.

Ἦκούσατε, ἀγαπητοί, τὰς χρηστάς ἐπαγγελίας καί τὰς γλυκείας φωνάς τοῦ σωτήρος τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Τίς εἶδε τοιοῦτον φιλόστοργον πατέρα; Τίς εἶδε τοιοῦτον χρηστόν ἱατρόν; Δεῦτε οὖν, προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν αὐτῶ, ἔξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Δόξα τῇ αὐτοῦ φιλανθρωπία. Δόξα τῇ αὐτοῦ μακροθυμία. Δόξα τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι καί τῇ αὐτοῦ συγκαταβάσει. Δόξα τοῖς αὐτοῦ οἰκτιρμοῖς. Δόξα τῇ αὐτοῦ βασιλεία. Δόξα, τιμή καί προσκύνησις τῷ ὀνόματι αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Πάλιν λέγω, καί λέγων οὐ παύσομαι. Μή ραθυμήσωμεν, οἱ ἁμαρτωλοί· μή δειλιάσωμεν· μή παυσώμεθα βοῶντες πρὸς αὐτόν νυκτὸς καί ἡμέρας μετὰ δακρῶν· ἐλεήμων γάρ ἐστι καί ἀψευδής, καί ποιήσει πάντως τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοῶντων πρὸς αὐτόν νυκτὸς καί ἡμέρας. Αὐτὸς γάρ ἐστίν ὁ τῶν μετανοούντων Θεός· ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός καί τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Αὐτῷ ἡ δόξα καί τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.